

ದಾ ಸಾಂ ಜಲಿ

ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ

ಆನಂದತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಅನಂದತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ
(ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ತೃತೀಯ ಪುಸ್ತಕ)

ದಾ ಸಾಂ ಜಲಿ

ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ

ಅನಂದತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-28

1982

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೮೨
ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳು ೨,೦೦೦

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಅನಂದತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

(ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಾಧ್ವ ಮಹಾ ಮಂಡಲದ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆ)

ಶ್ರೀ ಪೇಜಾವರ ಮರಾದೀಶರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದರ ಜಿಂ.
ವರ್ಧಂತಿ ನಿಧಿಯಿಂದ ವೇದಾಂತ, ಧರ್ಮ, ತತ್ವಜ್ಞಾನಗಳ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ
ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ

ಬೆಲೆ : ರೂ: 1-50

ಬೃಂದಾವನ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಲಾಲ್‌ಭಾಗ್ ರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು-560 004

ದಾಸಾಂಜಲಿಯ ಕುರಿತು

ಪೇಜಾವರ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥರ 50 ನೇ ಹುಟ್ಟು ಹಬ್ಬದ ಸವಿನೆನಪಿನ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆ “ದಾಸಾಂಜಲಿ”. ಶ್ರೀಗಳವರ ವರ್ಧಂತುತ್ಸವದ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಿತಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದ ಈ ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಹುಜನರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನಂದತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವು ಮರು ಮುದ್ರಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿತು.

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ದಾಸಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ತತ್ವನಿಷ್ಕಾಳವನ ಚಿತ್ರಣವೇ ಈ ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆ.

ವಿದ್ಯಾವಾಚಿಸ್ವತಿ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೂಪಮ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು. ಅವರು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರರ ಬದುಕನ್ನು ವಿಚಾರ ದೀಪಿಕೆಗೆ ಒಡ್ಡಿ ಇಂದಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಬಲ್ಲ ಮೌಲ್ಯಗಳ ತೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ದಾಸಾಂಜಲಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ - ಪುರಂದರದಾಸ

ಭಗವಂತ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ: ಯಸ್ಯಾನಂಗ್ರಹಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಂ ಹರಾಮ್ಯಹಮ್, “ನಾನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಉದ್ಧರಿಸಲು ಒಯಸಿದಾಗ ಮೊದಲು ಆತನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” — ಎಂದು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಬೇರೆ ಬೇಕೆ? ಕೋಟೀಶ್ವರನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕನನ್ನು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳು ಗುರುತಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೋಳಿಗೆ ಹಿಡಿದು ತಿರುಪೆಗೆ ಹೊರಟ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಗುರುತಿಸಿತು.

ದುಡ್ಡಿದ್ದವರನ್ನು ಜನ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಜ ಆದರೆ ದುಡ್ಡು ಎಷ್ಟು ಚಪಲವೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಚಪಲ ಈ ದುಡ್ಡಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಗೌರವ ಇವತ್ತು ಇದ್ದೀತು. ನಾಳೆ ಇರದಿದ್ದೀತು. ವಿನಿದ್ವರೂ ದುಡ್ಡಿಗೂ ದೇಹಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಒಂದು ದಿನ ಈ ಪಂಜರದಿಂದ ಗಿಳಿ ಹಾರಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಮುಂದೆ? ಅದಕ್ಕೇ ಈ ದಾರಿ ಬೇಡ ಎಂದರೂ ಹಿರಿಯರು “ತ್ಯಾಗೇನ್ನೈಕೇ ಅಮ ತತ್ತ್ವ ಮಾನಶುಃ”.

ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡದೆ ಬದುಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡು ಬೇಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆ ಬೇಕೆಂದರೆ ದುಡ್ಡನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು “ಆಕಿಂಚನ್ಯಂ ಧನಂ ವಿದುಷಾಂ” ಸಂಪತ್ತು ಎಂದರೆ ಮದ ತ್ಯಾಗ ಎಂದರೆ ದಮ. ಸಂಪತ್ತು ಎಂದರೆ ಮಾನ ತ್ಯಾಗ ಎಂದರೆ ಮೌನ.

* ಕೆಲವರ ಅಭಿಮತದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವನಾಮ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಾಯಕ.

ಭೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರನು ಕೂಡ ದುಡ್ಡಿನಿಂದಲೇ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಭ್ರಮೆ ಅವರ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ದೇವರು ಮತ್ತು ದುಡ್ಡು ಎರಡನ್ನೂ ಒಲಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಕನಸಿನ ಮಾತು. 'ಡೇವರೆ, ಏನಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಡು' ಎಂದ ಬೇಡಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತ ದುಡ್ಡಿನಿತ್ತು. ತಾನು ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಾನೆ 'ನನಗೆ ನೀನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನೂ ಬೇಡ' ಎಂದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆತ ಎಟಕುತ್ತಾನೆ. ಆದರಿಂದಲೇ ವಿವೇಕಿಗಳು ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತ್ಯಾಗ, ಕೀರ್ತಿ, ಜೀವದ ಒಡನಾಡಿ ದೇಹ ಆಳಿದರೂ ಅದು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ವಿಶ್ವದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರು ಎರಡನೆಯ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಅವರ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮುಂದೆ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರ ಮುಂದೆ, ಅಳುಕದೆ ನಿಂತು ತೇ ಎತ್ತಿ ನುಡಿದರು: "ನಿಮಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಲಿದರೆ ನಮಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ಒಲಿದಿದ್ದಾನೆ." ಅವರ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಅದಟು ಯಾರಿಗುಂಟು?

ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ದೊಡ್ಡದೋ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ದೊಡ್ಡದೋ
ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ನೀವು ನಾವು ಸಾಟಿ ಮಾಡಿ ನೋಡುವ
ಹೇಮ ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹೇರಳ ಭಯಗಳುಂಟು
ರಾಮನಾಮ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕಿನ್ನು ಯಾರ ಭಯವಿಲ್ಲದಯ್ಯ
ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ನಾರಾಯಣ

ತಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಂಪತ್ತಿಗಿಂತ ವಡೆದ ಸಂವತ್ತು ದೊಡ್ಡದ ಎಂಬ ಅನುಭವ ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರಿಂದಲೇ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ನವಕೋಟಿಯೆ ಅಲ್ಲ, ಶತಕೋಟಿ ಇದ್ದರೂ ಅವರ ರಾಮನಾಮಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧ.

ಅವರು ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿದರು: ಮುತ್ತು-ರತ್ನಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ ಬಂಗಾರದ ಬಿಂದಿಗೆಗಳು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ; ರಾಮನಾಮದೀಕ್ಷೆ ತುಂಬಿದ ಭಕ್ತಿಯ ಬಿಂದಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರೀಕ್ಷಕರಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು: ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚು ಭಾರ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ

ಬಂಗಾರದ ಬಿಂದಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೋಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯ ಬಿಂದಿಗೆ - ಭಾರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯಿತು ಸರಿ; ಅವರು ಎಲ್ಲ ಸಿರಿಸಂಪದಗಳಿಗೆ ತುಳಸಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತರು :

ತಾರಕ್ಕ ಬಿಂದಿಗೆ ನಾ ನೀರಿಗೊಗ್ಗುವೆ
ರಾಮನಾಮವೆಂಬೊ ರಸವುಳ್ಳ ನೀರಿಗೆ
ತಾರೇ ಬಿಂದಿಗೆಯ —

ಭಾರೀ ಮುತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ ತನ್ನ ಅಂಗಡಿ ಮುಚ್ಚಿ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿದ ಎಂದಾಗ ಜನರಿಗೆ ಆಚ್ಚರಿ! ಏನಾಯಿತು, ಈ ಪ್ರಾಣಿಗೆ? ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ. ಶ್ರೀಮಂತಿಗೆಯ ಜೀವನ ಬಂಗಲೆ ಯಂಥ ಮನೆ. ಮೆಚ್ಚಿದ ಮಡದಿ ನೆಚ್ಚಿನ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ತಾಳ ಕುಟ್ಟುವುದು ಏನು ಹುಚ್ಚು! ಜನರ ಈ ಅಂಬೋಣಗಳು, ಉದ್ಗಾರಗಳು ಧಾಸರ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟದಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕಿರಬೇಕು. ಅದರೆ ನಕ್ಕು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದರು : “ನಿಮಗೆನು ಭ್ರಮೆ ಹಿಡಿದಿದೆಯೇ? ನಾನೆಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪರ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ? ನಿಜವೆಂದರೆ ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದೆಂದು ಖೋಟಾ ಮುತ್ತುಗಳು ಇಂದು ಇದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಇಲ್ಲದ ಮುತ್ತುಗಳು ಈಗ ನನಗೆ ಅನಂತ ವಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮುತ್ತು ದೊರಕಿದೆ ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಿ ಹಿಂದೆ ನೀವು ಆ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಈ ಮುತ್ತುನ್ನು ಕೊಡಲು ನಾನೇ ನಿಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯ ಸರಕನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಳಕ್ಕೆ ತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಕೊಳ್ಳಿ” ಹೀಗೆ ಜಾಹೀರು ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದರು ದಾಸರು

ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೋ - ಜನರು
ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೋ
ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ದಾರದಲ್ಲಿ
ಪೋಣಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಮುತ್ತು

ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕೊಂಬುದಿದನು
ದೀನರಾದ ಭಕ್ತ ಜನರು

* * *

ಪೊಡವಿಗಿಲ್ಲ ಪುರಂದರವಿಠಲ
ಒಡೆಯನೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಮುತ್ತ

ಹಿಂದೆ ರತ್ನಪಡಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಅವರ ವ್ಯಾಪಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತೃತವಾಯಿತು. ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಿಹಿ ಹಣ್ಣುಗಳ ಅಂಗಡಿ ತೆರೆದರು. ಸಿಹಿಶಿಂಡಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಹೊಟೆಲನ್ನೂ ತೆರೆದರು ! ಸಿಹಿಶಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನುವ ಭಯ ಬೇಡ. ಅವರೇ ದೊಡ್ಡ ಸಕ್ಕರೆಯ ಅಂಗಡಿಯನ್ನೂ ತೆರೆದರು. ಎಷ್ಟು ಮಾರಿದರೂ ಮುಗಿಯದಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆ-ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ದಾಸಾನು. ಇನ್ನೂ ಅಂಗಡಿಯವರು ಸಕ್ಕರೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಹೆದರಬೇಡಿ. ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿದೇಶದಿಂದ ಸಕ್ಕರೆ ಆಮದು ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಅರ್ಜೀರ್ಣವಾಗುವಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಬನ್ನಿ ಕೊಳ್ಳಿ.” ಎಂದು ಜನರನ್ನು ಕರೆದು ಹಾಡಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ - ನೀವೆಲ್ಲರು
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ
ಎತ್ತ ಹೋದರು ಬಾಡಿಗೆ ಸಂಕವಿದಕಲ್ಲ
ಉತ್ತಮ ಸರಕಿದು ಅತಿ ಲಾಭ ಬರುವಂಥ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ

ನಷ್ಟ ಬೀಳುವದಲ್ಲ ನಾಶ ಹುಟ್ಟುವದಲ್ಲ
ಎಷ್ಟು ಒಯ್ದರು ಬೆಲೆ - ರೊಕ್ಕವಿದಕಲ್ಲ
ಕಟ್ಟಿರುವೆ ತಿಂದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಲ್ಲ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ

ಸಂತೆಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪಡಿಸುವದಲ್ಲ
ಸಂತೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಮಾರುವದಲ್ಲ
ಶಾಂತ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ನಾಮವೆಂಬ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ

* * *

ಹಣ್ಣು ಮೂರಲು ಬಂದೆವಮ್ಮ

* * *

ಹಣ್ಣು ಬಂದಿದೆ - ಜನರು

ಹಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳಿರೋ

ಸಕ್ಕರೆ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ; ಹಣ್ಣೊಂದೇ ಅಲ್ಲ; ಸಿಹಿಯಾದದ್ದೆಲ್ಲ ಅವರ
ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿದೆ :

ಜೇನು ಬಂದಿದೆ - ಜನರು

ಜೇನು ಕೊಳ್ಳಿರೋ

ಮಧುರವಾದ ಕೊಂಬು ಜೇನು

ಮಾಧವ ನಾಮಸ್ತುರಣೆ

ಜೇನು ಕೊಳ್ಳಿರೋ

ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಯ ಮಾತು ನೆನಪು
ಪಾಗುತ್ತದೆ—

ದಧಿ ಮಧುರಂ ಮಧು ಮಧುರಂ

ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಮಧುರಾ ಸುಧಾಽಪಿ ಮಧುರೈವ

ಮಧುರಾಪಿ ಯನ್ಮಧುರಂ

ಮಧುರಸಾಧಸ್ಯ ನಾಮ ತನ್ಮಧುರಮ್

ಮೊಸರು ಮಧುರವಾಗಿದೆ ಜೇನೂ ಮಧುರವಾಗಿದೆ ದ್ರಾಕ್ಷೆ
ತುಂಬ ಮಧುರ ಅವ್ಯತವೂ ಮಧುರವೇ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು
ಮಧುರ ಯಾವುದು? ಮಧುರಾನಾಥ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಮ ಅದೊಂದೆ ನಿಜವಾದ
ಮಧುರ

ಈ ಮಾಧುರ್ಯದ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭೂತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಆಗಿದೆ.
ಎಂತಲೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮ ನುಡಿದಾಗ ಅವರ ನಾಲಿಗೆ ನೀರೂರಿತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರೂತ್ತೇವೆ — ಅದರ
ಉದ್ಗಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಬಳಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದುಬಿಡು
ತ್ತವೆ ಬ್ಯಾಂಕ್ ನೌಕರರಿಗೆ ಜೀವನವೇ ಒಂದು ಪಾಸ್ ಪುಸ್ತಕದಂತೆ ಕಾಣು

ತ್ತದೆ ಅಡಿಗೆಭಟ್ಟ ಮಾತನಾಡುವಾಗ “ಒಳ್ಳೆಯ ಒಗ್ಗರಣೆ” ಹಾಕಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಅವರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಲವು ಮುಖದಿಂದ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಅವರು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇ ದಾಸತ್ವದೆಡೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಪಾರದ ಸರಕು ಮಾತ್ರ ಬದಲಾಯಿತು—ಅಷ್ಟೆ.

ಆದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ಇವರು ದಾಸರಾದಾಗ ಜನ ಅಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು: ‘ಇವನು ಎಂಥ ದಾಸ! ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನಿನ ತನಕ ಕಿಲುಬುಕಾಸು ಬಿಡದ ಲೋಭಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಯಾಗಿದ್ದನಲ್ಲ ಈತ? ಈಗ ಮಾತ್ರ ಭಾರಿ ಅಪರೋಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ವೇಷ ತೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಶುದ್ಧ ಡಾಂಭಿಕತೆನ.’ ಇಂಥ ಉದ್ಗಾರಗಳು ಶೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಲೋಕದ ಸ್ವಭಾವವೆ ಹಾಗೆ. ಒಬ್ಬ ಮೊದಲು ಹೇಗಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೇಗಾದ ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪೂರ್ವ ಜೀವನವೆ ಅವನ ಉತ್ತರೋತ್ತರದ ಬಾಳಿಗೆಲ್ಲ ಮಾನದಂಡವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹೀಯಾಳಿಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಈತ ‘ವ್ಯಾಪಾರೀ ದಾಸ’ ಎಂದೂ ಜನ ಅಣಕವಾಡಿದರು. ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿದರು: “ಹೌದು; ನಾವು ಇನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೆ. ನಮ್ಮ ಕಸುಬನ್ನು ನಾವು ಇನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ.”

ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು
ಶ್ರೀಪತಿಪಾದಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯೆಂಬೊ
ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು

ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದ ಹೃದಯ ಕಲಮದಾನಿ
ನಾಲಿಗೆ ಎಂಬೊಂದು ಲೇಖನಿಯು
ಶ್ರೀಲೋಲನ ಕಥೆ ದಿವ್ಯ ನಾಮಂಗಳ
ಶೀಲ ಮನದಿ ಬರೆದು ಹರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂಥ
ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು

ಎಂಥ ಭವ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ! ಎಂಥ ಅನಂದ ಈ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ !

ಈ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಕುದುರೆಯ ಲಾಭವಾದರೂ ಎಂಥ ಅಪಾರ ! ಅವರ
ಉದ್ಗಾರ ಕೇಳಿ:

ನುಡಿಸುಡಿಗಾನಂದಬಾಪ್ಪ ರೋಮಾಂಚನ

ಇಂಥ ಮೈಮರೆಸುವ ಆನಂದ ಇನ್ನಾವ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿದೆ ? ಇದ್ದರಿಂದ
ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಪ್ರತಿಫಲ ನಿರವಧಿಕ-ಅನಂತ-ಶಾಶ್ವತ

ಕಡೆಯ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಮುಕುತಿ ಸಾಧನವನ್ನು
ಕೊಡುವಂತೆ ತಿರುಗದ ಚೀಟಿ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟು -

ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ತನಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ; ಇನ್ನು ತನಗೆ
ಕರ್ಮ ಬಂಧದ ಭಯ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಬರುವಂಥದಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧನೆಯ ಫಲವೂ ಅಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಬೋಧ ಅಗುವಂತಿಲ್ಲ.

ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ವರ ಬಹಳ ಎತ್ತರದ್ದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಅನೇಕ
ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮುಂದೆ ಮುಗ್ಧರಿಸಿ
ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ದಾಸರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜೀವನದ ಆಳವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಶ್ರಾಣ
ಇರದ ನಿರ್ಮೀಯ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅಂಥ ಮುಗ್ಧರಿಗೆ ಕಾರಣ ಅಂಥ
ಸಂಶೋಧನೆ, ಅಂಥ ಸಂಶೋಧಕ, ಇರುವುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೇನೂ
ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಅಂಥ ಪ್ರಜ್ಞಾವಾದ ಹುಟ್ಟುವುದು
ದೇಶದ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ; ನಮ್ಮ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ

ಪುರಂದರದಾಸರಂತು ಇಂಥ ಅಗ್ಗದ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೆದರಿ ನಡೆ
ದವರೇ ಅಲ್ಲ ಹರಿಯ ಕರುಣೆಯ ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಯಾರ ಭಯವೂ
ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಸಾರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವ ಪಟ್ಟು
ಮಂಡೆ ಅಡ್ಡಾಗಿ ನಾ ಬಳಲಿಲ್ಲ
ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲನು

ದಂಡಿಸಿ ವೀಳ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು ಸೇವೆಯೊಳಿಟ್ಟು
ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು

ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಅಪಾರವಾದ ಧೈಯ
ಭರವಸೆ. ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನ ನಮಗೆ ರಕ್ಷೆಯಾಗಿರುವ ತನಕ ಯಾರ ಮತ್ಸರವ
ನಮ್ಮನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಲಾರದು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಬೆಂಕಿಯ ಪುಂ
ಆದನ್ನರಿಯದ ಈ ನಿಂದಕವ್ಯಂದ ಇರುವೆಗಳಂತೆ ಇದ್ದಾರೆ ಜೋಕೆ, ಬೆಂಕಿ
ಬಳಿ ಸುಳಿಯದಿರಿ ಸುಳಿದಿರಾದರೆ, ನೀವು ಮುಕ್ತಿದಿರೆಂದರೆ, ಬೆಂಕಿ ನಂ
ವುದಿಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಗೆ ನೀವು ಕಚ್ಚಲಾರಿರಿ ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮೈಯನ್ನು ಮಾ
ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಾ-ಏನೂ ಗೊತ್ತಿರದ ಜನ ಸರ್ವಜ್ಞರಂತೆ ಮಾತನಾ
ವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಾಸರು ಕನಿಕರದಿಂದ ಹೀಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸಬೇಕಾಯಿತು .

ನಾ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದೊಳಿರಲು - ಮಿಕ್ಕ
ಹೀನ ಮಾನವರೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲರೋ ರಂಗ
ಮುಚ್ಚರಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಮಾಡುವದೇನು?
ಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಇರುವೆ ಮುತ್ತುವುದೆ ಕೇಳಿಲೋ ರಂಗ

ಹೀಗೆ ಉಪಮೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಅದು ಮಳೆಗಾಲದ ತು
ಯಂತೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹರಿದಿದೆ .

ಧೂಳಲಿ ಕುದುರೆಯು ವೈಯಾರದಿ ಕುಣಿಯಲು
ಧೂಳು ರವಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಸುಕುವುದೆ?
ತುಳಿದವರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ಲೋಕದೊಳುಂಟೆ
ಗಾಳಿಗೆ ಗಿರಿಯು ಅಲ್ಲಾಡಬಲ್ಲದೆ ರಂಗ ?

ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ ಹಲವು ಬಾರಿ ಅವರು ಈ ಮಾತನ್ನು
ದ್ವಂದ್ವಂಟು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಅವರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಅಪ
ವಾಗಿ ಪಡೆಮೂಡಿದೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇದೇ ಮಾತು ಇನ್ನೊಂದು
ಬಂದಿದೆ :

ಕೆಡಕ್ಕೆ ಒರಳಿ ಮುತ್ತುವುದುಂಟೆ
ಪಾಂಡುರಂಗನ ದಾಸರಿಗೆ ಭಯವುಂಟೆ?

ಕತ್ತಲೆ ರವಿಯನು ಕವಿದು ಮೂಚ್ಚುವುದುಂಟೆ
ಹುತ್ತ ಸರ್ಪನ ಕಪ್ಪೆ ನುಂಗುವುದುಂಟೆ?
ಮಾರುತನ ಗುದ್ದಿ ಅಂಗ ನೋಯಿಸುವುದುಂಟೆ!

ದಾಸರ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ಅವರು ಹೋಗಳಿದರೆ ಉಬ್ಬುವ
ವರಲ್ಲ. ತೆಗೆಳಿದರೆ ಕುಗ್ಗುವವರಲ್ಲ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಗುಣಾತೀತನ ಎಲ್ಲ
ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಅವರಲ್ಲಿವೆ :

ಸಮದುಃಖಿಸುಖಃ ಸ್ವಸ್ಥಃ ಸಮಲೋಷ್ವಾಶ್ಮಶ್ಚಾಂಜನಃ |
ತುಲ್ಯಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೋ ಧೀರಸ್ತುಲ್ಯನಿದಾತ್ಮಸಂಸ್ತುತಿಃ ||
ಮಾನಾಪಮಾನಯೋಸ್ತುಲ್ಯಸ್ತುಲ್ಯೋ ಮಿತ್ರಾರಿಪಕ್ಷಯೋಃ |
ಸರ್ವಾರಂಭಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಗುಣಾತೀತಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||

ಗೀತೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಈ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ :

ಸುಖದುಃಖೇ ಸಮೇ ಕೃತ್ವಾ ಲಾಭಾಲಾಭೌ ಜಯಾಜಯೌ |

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೋಗಿ ಎಂದು ಕರೆ
ದಿದ್ದಾರೆ :

ಜಿತಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಶಾಂತಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಮಾಹಿತಃ |
ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖದುಃಖೇಷು ತಥಾ ಮಾನಾಪಮಾನಯೋಃ ||

ಈ ದ್ವಂದ್ವಾತೀತವಾದ ಸಮದೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆ ದಾಸರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ
ಪರಿಸ್ಪೃಟವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ದುಃಖವೂ ಸುಖದಷ್ಟೇ ಪ್ರಿಯ.
ಸುಖವೂ ದುಃಖದಷ್ಟೇ ಹೇಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡರಾಚೆಗೆ
ನಿಜವಾದ ಸುಖ ಇದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ: 'ಸುಖದುಃಖಾತ್ಮಯಃ
ಸುಖಮ್.' ಅವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು-ಹೊನ್ನು ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ: ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ
ಭಗವಂತನ ಪ್ರತೀಕ. 'ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ' ಜನ ಹೋಗಳಿದರೂ ಒಂದೆ;
ತೆಗೆಳಿದರೂ ಒಂದೆ. ತೆಗೆಳಿಕೆಯಿಂದ ಹೋದದ್ದೇನು? ಹೋಗಳಿಕೆಯಿಂದ
ಬಂದದ್ದೇನು? ಹೀಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತ ಅರ್ಜುನ

ನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೋ ಅದು ತನಗೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ
ಎಂದು ದಾಸರು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ :

ಯಾರು ಮುನಿದು ನಮಗೇನು ಮಾಡುವರಯ್ಯ
ಯಾರು ಒಲಿದು ನಮಗೇನು ಕೊಡುವರಯ್ಯ
ಕೊಡಬೇಡ ನಮ್ಮ ಕುನ್ನಿಗೆ ಕಾಸನು
ಈಯಲುಬೇಡ ನಮ್ಮ ಶುನಕಗೆ ಚಳಗಿಯ
ಆನೆಯಮೇಲೆ ಪೋಪನ ಶ್ವಾನ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲುದೇ?
ನಮಗೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲನೆ ಸಾಕು

ಎಂಥ ದಿಟ್ಟತನದ ಮಾತು ! ಸಮಾಜದ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಇಂಥ
ಮಾತನ್ನಾಡುವ ಧೈರ್ಯ ಬರಡು ದಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ವಿಮಾನ
ದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಜನ ಇರುವೆಗಳ ಸಾಲಿನಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜನದ ಸಂಭ್ರಮ ಕಂಡು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಗು ಬರುತ್ತದೆ;
ವಿಸ್ಮಯವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎತ್ತರದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು
ಹಾಯಿಸಿದಾಗ ಆ ಔನ್ನತ್ಯದ ದಿವ್ಯ ಸ್ಪರ್ಶ ನಮಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಮೈ ಪುಳಕಿತ
ವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರಂದರದಾಸರೋ ಭಗವದನುಗ್ರಹದ ಗೌರೀಶಂಕರದ ಮೇಲೆ
ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ತಪ್ಪಲನ್ನು ಕೂಡ ತಲುಪದೇ ನಾವೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಎತ್ತರ
ದಲ್ಲಿರುವವರು ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಹಾರಾಡುವ ಜನರ ಹಗರಣ ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ
ನಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. 'ಆಯೋ ಪಾಪ' ಎಂಬ ಮರುಕಮೂಡುತ್ತದೆ. ಆನೆಯ
ಮೇಲೆ ಪೋಪರ ಶ್ವಾನ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲುದೇ? ಇನ್ನಾದರೂ ದಾರಿಗೆ ಬನ್ನಿ ಎಂದು
ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೂ ಜನಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಮಕಾಲ
ದಲ್ಲಂತೂ ಅವರನ್ನು ಆರಿತುಕೊಂಡವರು ವ್ಯಾಸನಾಯರಂಥ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು
ಮಹಾನುಭಾವರು ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ದಾಸರು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ !
ಇಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರು ಒಡನೇ ಹೀಗೇಕಾದರು ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು
ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರ ಒಂದೆ : ಈತನಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲ
ದಿದ್ದರೆ ಹಣದ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೇ. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮನೆಯನ್ನೇ ತೋರದ
ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ತಿರುಗುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಪಾಪ. ನಾಯಕರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು !

ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ !, ಜನ ಎಷ್ಟು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದಿಬಿಡು
ತ್ತಾರೆ ! ಎಷ್ಟು ನಿರಾಳವಾಗಿ ವೇದಾಂತ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ ! ಇದನ್ನು
ಕಂಡು ಪುರಂದರದಾಸರು ನೊಂದರು. ತನ್ನನ್ನು ಮರುಳ-ಹುಚ್ಚ ಎಂದೂ
ಕರೆದವರಿಗೆ 'ಹೌದು, ನೀವನ್ನುವುದು ನಿಜ, ಎಂದು ಸಂತೈಸಿ ಹರಸಿದರು

ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತು — ಎನಗೆ
ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತು
ಅಚ್ಚುತನ ಧ್ಯಾನವೆಂಬೊ
ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು ತಲೆಗೆ ಒರಿ
ಕೇಶವನ ಹೂವ ಮುಡಿದು ಕುಣಿದು ಕುಣಿದು ಅಡುವೆ
ಕೃಷ್ಣನಂಭಿ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸೊರಗಿ ಸೊರಗಿ ಬೀಳುವೆ

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ವಿಶೇಷ
ಕಾಣುವಂತಿಲ್ಲ ಇದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಒಂದು ದೌರ್ಬಲ್ಯ-
ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ನಮಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ನೋಟಕ್ಕೇನೇ
ಛಿಟ್ಟಿನೇ ನಾವು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ
ಸದ್ಗುಮಾಡಿ ಈಜಾಡುವವರೆ ! ಆಳವಾದ ತಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು
ಹೆಕ್ಕಿ ತರುವವರು ವಿರಳ. ಈಜು ಬಾರದೆ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಜನ ಈಜುವುದನ್ನು
ಕಂಡೇ 'ಉಘೇ ಉಘೇ' ಎಂದು ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕುವಾಗ ಮುಳುಗುವ
ಗೋಜು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು !

ಈ ಹುಚ್ಚು, ಈ ದೈವೀ ಉನ್ನಾದಕ್ಕೆ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ
ಸ್ಥಾನ ಉಂಟು. "ಉನ್ನತ್ತಃ ಜಡವತ್ ಚರೇತ್" ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ.
ಜ್ಞಾನಿ ಹುಚ್ಚರಂತೆ, ಏನೂ ಅರಿಯದ ಗಾಂಪರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.
ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವನ ನಡತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಕ್ಕೆ
ಹುಚ್ಚತನದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಮಾನವೀ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಸಮತೋಲ ತಪ್ಪಿ
ಒಂದೇ ಕಡೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದಾಗ ಜನ ಅದನ್ನು 'ಹುಚ್ಚು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ
ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಂಬಲ ಮಿತಿಮೀರಿ ಹುಡುಗಿಯರ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ತಿರುಗುವವರಿದ್ದಾರೆ
ಅಂಥವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮರುಳ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ ಇದು ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ಮರಳು. ಇಂಥದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹುಚ್ಚು ಇದು ದೇವರಿಗಾಗಿ ಕಾತರ ;

ದೇವರನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲ; ಸೇರುವ ಆಸೆ. ಆದರೆ ಈ ಎರಡು ಹುಚ್ಚು-
ಗಳಿಗೆ ಎಂಥ ಅಂತರ! ಒಂದು ಹಗಲು; ಒಂದು ರಾತ್ರಿ. ಹಗಲು
ಎಚ್ಚರಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ. ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚರಿದ್ದವನು ಹಗಲು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ
ಎರಡೂ ಕಡೆಯೂ ಜಾಗೃತಿ ಸಾಧ್ಯ ಅಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಗೀತೆ ಹೀಗೆ ಸಾರಿದೆ:

ಯಾ ನಿಶಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ಜಾಗೃತಿ ಸಂಯಮಾ |
ಯಸ್ಯಾಂ ಜಾಗೃತಿ ಭೂತಾನಿ ಸಾ ನಿಶಾ ಪಶ್ಯತೋ ಮುನೇಃ ||

ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ನಾರದರ ಭೌಮರೂಪ ಎಂದು ನಂಬಿದವ
ರುಂಟು. ಅಂಥ ನಾರದರು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು: ಯತ್
ಜ್ಞಾತ್ವಾಮತ್ತೋ ಭವತಿ. “ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.”

ಕಳ್ಳು, ಕುಡಿದರೂ ಒಂದು ಆನಂದವಿದೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ
ಎಂಬ ಕಳ್ಳು, ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟು ಈ ದಾಸರ ಪಾಡು ಹೇಗಾಗಿದೆ! ಅವರಿಗೆ
ಆನಂದವೇ ಆನಂದ.

ತಾನು ಹಿಡಿದ ತಂಬೂರಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು.
ತಾನು ತೊರೆದದ್ದು ಕಿಚಿತು, ಪಡೆದದ್ದು ಮಹತ್ತು ಎಂಬ ಅರಿವಿತ್ತು.
‘ತಂಬೂರಿ ಮೀಟಿದವ, ಭವಾಬ್ದಿ ದಾಟಿದವ’, ಎಂದು ಅವರು ಅಭಿಮಾನ
ದಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿತ್ತು.
ನಾವು ಆನಂತದ ಪಡೆದರು; ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಈ ಭಕ್ತ, ನಾಳೆ ಇನ್ನೊಂದು
ಭಕ್ತ ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವ ಅವರದು. ಅವರ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯ ಅವಿಷ್ಕಾರ
ಅವರ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ:

ಹೇಗೆ ಬರೆದೀತು ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ
ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
ಹಕ್ಕಿ ಕೂತಿತು ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ
ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ
ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದರು
ಆಟ ಸಾಕೆದು ಮುರಿದೋಡಿದರು
ಸಂತೆ ನೆರೆದೀತು ನಾನಾ ಪರಿ
ತಿರುಗಿ ಆಯಿತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿ

ಸಂಸಾರವೊಂದು ಸಂತೆ ಎನ್ನುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೀವ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಅಸಹಜವಾಗಿ-ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆದಿದೆ....ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತ್ರಿಮತೆಗೆಡೆಯಿಲ್ಲ. ಅವನದು ಈ ಸೃಷ್ಟಿ. ಈ ಮಾತು ತಿಳಿದಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಹಜ ಸುಂದರ; ಎಲ್ಲವೂ ಅನಂದಮಯ. ನಮ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಕೊಡುಗೆ. ಅದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಬಿಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ.

ಹಕ್ಕಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೂತಂತೆ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಉಸುಕನ ಮನೆಯಂತೆ ನಮ್ಮದು ಸಂಸಾರ. ಇಂದು ಉಂಟು; ಇದ್ದೇವೆ. ನಾಳೆ ಇಲ್ಲ; ಹೋದಟುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಯಾರು ಇಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿದವರು ?

ಈ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿದಾಗ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಿರಿತನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ದಾಸರು ಸಿರಿತನದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನುಭವಿಸಿ, ಹೇಳಿ ತೊರೆದವರು. ಬಡತನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ವರಿಸಿದವರು. ಇನ್ನೊಂದಿಗೂ ಸಿರಿತನ ತನಗೆ ಬರದಿರಲಿ—ಕಡು ಬಡವನಾಗಿಯೆ ತಾನು ಇರುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟವರು :

ತಿರಿಬರೆ ಅನ್ನ ಹುಟ್ಟಲು ಬೇಡ
ಅನ್ನ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಬಟ್ಟೆ ದೊರಕಲು ಬೇಡ
ಬಟ್ಟೆ ದೊರಕಿದರೆ ಇಂಬು ದೊರಕಲು ಬೇಡ
ಇಂಬು ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ತೋರಿಸಯ್ಯ
ಇಂದಿರಾಧ್ಯಾ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲ

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಡತನ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವಾಗಿರಬೇಡ. ಬಡತನ ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಏಕೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ? ಕಾರಣವಿಷ್ಟೆ; ಬಡತನ ಹರಿಯ ಕರುಣೆಯ ಸಂಕೇತ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿರಿಯ ಭಾಗ್ಯ ಎಂಥದು ?

ಹರಿ ನೀನೊಲಿವಂತೆ ಮಾಡು
ಒಲಿದರೆ ತಿರಿವಂತೆ ಮಾಡು
ತಿರಿದದಾರು ನೀಡದಂತೆ ಮಾಡು
ನೀಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದಂತೆ ಮಾಡು .

ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದರೆ ಬಟ್ಟೆ ದೊರೆಯದಂತೆ ಮಾಡು
ಬಟ್ಟೆ ದೊರೆತರೆ ಇಂಬು ದೊರೆಯದಂತೆ ಮಾಡು

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೋರಾಹಲ ಇರುವುದು 'ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ, ಮತ್ತು 'ಗೇಣುಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವೇ? ಅದನ್ನೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತು ಸುಖಕ್ಕೆ ತಡೆ ಯಾವುದು? ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ದಾಸರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ :

ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ
ತೋರು ಈ ಜಗದೊಳಗೆ ಒಬ್ಬರನು ಕಾಣೆ
ದೊರೆ ಪುರಂದರವಿರಲ ನಿನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದರೆ
ತಿರುಪೆಯೂ ಹುಟ್ಟಲೊಲ್ಲದೆ ಕೇಳು ಹರಿಯೆ

ತಿರುಪೆ ಹುಟ್ಟಿದಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಹರಿಕರುಣೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ, ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಮ್ಮಿ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಆಪ್ತಾನವನ್ನೇ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯೆಂದು ನಾವು ಭ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ.

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರರ ಒಂದು ಕವಿತೆಯ ಭಾವ ಹೀಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ರಾಜ ಭಾರಿ ಬೆಲೆಯ ದೇವಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಡವರ ಮನೆಗೆಲ್ಲ ಕೊಳ್ಳಿಯಿಟ್ಟು, ಇಷ್ಟತ್ತು ಮಿಲಿಯ ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದ ಭವ್ಯ ಕಟ್ಟಡ ಅದು ಅದರೆ ಸಾಧು ನರೋತ್ತಮ ಅತ್ತ ಸುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಅವನ ದೇವರ ಪೂಜೆ. ಜನರೆಲ್ಲ ಅವನ ಬಳಿ ಮುಕುರಿದರು. ಈ ಬಂಗಾರದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲ

ರಾಜ ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ ನರೋತ್ತಮನ ಬಳಿ ಬಂದು ಕೇಳಿದ : “ಸ್ವಾಮಿ! ನೀವೇಕೆ ನನ್ನ ಬಂಗಾರದ ದೇಗುಲ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?”

ನರೋತ್ತಮನೆಂದ : “ನಿನ್ನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಲ್ಲ”

ಎರಡು ಕೋಟಿ ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ 'ಚಿನ್ನದಪಂಜರ'ದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಲ್ಲ! ರಾಜನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು. ಸಾಧುವನ್ನು 'ನನ್ನ ರಾಜ್ಯ

ದಿಂದ ತೋಲಗು ಎಂದ ಸಾಧುವಿಗೆ ಪರಮಾನಂದಘಾಯಿತು. ದೇವರನ್ನೆ
ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಓಡಿಸಿದ ಇವನು ತನ್ನನ್ನು ಓಡಿಸುವುದು ಏನು ಮಹಾ!
ಅವನು ಸಂತಸದಿಂದ ಹೊರಟು ನಿಂತು ಹೇಳಿದ ಹೌದು, ತೋಲಗಿಸು
ನನ್ನನ್ನು; ನನ್ನ ದೇವರನ್ನು ತೋಲಗಿಸಿದಲ್ಲಿಗೇ ತೋಲಗಿಸು.

ದುಡ್ಡಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ನರೋತ್ತಮ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ಇಬ್ಬರದು ಒಂದೇ ಮನೋಭಾವ ಕರೋಪ
ನಿಷತ್ತು ಇದನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದು 'ನ ಸಾಂಪರಾಯಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಬಾಲಂ ಪ್ರಮಾ
ದ್ಯಂತಂ ವಿತ್ತಮೋಹೇನ ಮೂಢಮ್'. ದುಡ್ಡಿನ ಮದದಿಂದ ಮೈಮರೆತ
ಹುಡುಗಾಟದ ಜನಕ್ಕೆ ದೇವರ ಮನೆ ಎಟುಕುವಂಥದಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರು
ಈ ಮಾತನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವರು

ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲೇ ಜೀಸಸ್ ಹೇಳಿದ್ದ ಸೂಜಿಯ
ಮೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿ ನುಸುಳಿತು; ಅದರೆ ದೇವರ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ತ್ರಿಮಂತ
ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರ—ಎಂದು ದೇವರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡಿನ ಬೇಲಿ ಹಾಕಿ ತಾವೇಕೆ
ದೂರ ನಿಲ್ಲಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೇಂದೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿದರು, ಹರಿ ನೀನೊಲಿ
ದರೆ ತಿರಿವಂತೆ ಮಾಡು, ಎಂದು

ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ: ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಅಸ್ತ್ರ ಉತ್ತ
ರೆಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣ ಸುಂದರ್ಶನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ
ಪರೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತಾನೆ ಇಂಥ ಸಾವಿರ ಅಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ
ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಲಹಿದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಕುಂತಿ ಭಾವವರವಶಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.
ಆಗ ಅವಳು ನುಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ವಿಪದಃ ಸಂತು ನಃ ಶಶ್ವತ್ ತತ್ರ ತತ್ರ ಜಗದ್ಗುರೋ |
ಭವತೋ ದರ್ಶನಂ ಯತ್ ಸ್ಯಾದಪುನರ್ಭವದರ್ಶನಮ್ ||
ಜನ್ಮೈಶ್ಚರ್ಯಶ್ಚುತಶ್ರೀಭಿರೇಧಮಾನಮದಃ ಪುಮಾನ್ |
ನೈವಾರ್ಹತ್ಯಭಿಧಾತುಂ ವೈ ತ್ವಾಮಹಿಂಚುಗೋಚರಂ ||

“ಜಗದ್ಗುರು ಹರಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಬಾಳಿಸುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಗಾಗ್ಗೆ ವಿಪತ್ತುಗಳು
ಬರುತ್ತಿರಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗ ಮಾತ್ರವೇ ನೀನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ, ನಿನ್ನ

ದರ್ಶನ ದೊರಕಿತೆಂದರೆ ಭವದ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಮತ್ತೇರಿದ ಜನ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೂಗಿ ಕರೆವುದಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲ. ನೀನು ಬಡತನಕ್ಕೆ ಒಲಿಯುವವನು. 'ಬಡವರ, ಕಡವರ.' ನೀನು ಬಡವರ ಸಂಪತ್ತು. ಬಡವರು ನಿನ್ನ ಸಂಪತ್ತು. "ನಮೋಕೇಚನವಿತ್ತಾಯ."

ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಾತಿನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ನಾವು ಕುಂತಿಯ ವಿನಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು—ಅಲ್ಲವೆ? ಎಲ್ಲರೂ ದೇವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದು ಬಹಳ ಎತ್ತರದ ಸ್ವರ. ದುಡ್ಡು ಬೇಕೆಂದು, ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳು ಬೇಕೆಂದು, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಬೇಕೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುವವರುಂಟು. ಪುರಂದರದಾಸರು ಇಂಥವರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಸೇರಿದ್ದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಳತೆ ಮಾಡಿ ಇವರ ತೂಕ ಇಷ್ಟ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಅಳತೆ ಮೀರಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ತೂಕದ ಕಲ್ಲೂ ಅವರ ಗುಲಗುಂಜಿಯ ಭಾರಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದು. ಇದೇ ನಮಗೆ ಒದಗಿರುವ ಕಷ್ಟ.

ಅಂತೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಭಗವಂತನ ಮಾತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. 'ಯಸ್ಯಾನುಗ್ರಹಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಂ ಹರಾಮ್ಯಹಮ್'. ಬಡತನ ಬಂತು ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆ ಆತ್ತ ಹರಿದಿದೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ; ದೇವರ ರಾಜ್ಯದ ಬಾಗಿಲು ಆತನಿಗಾಗಿ ತೆರೆದಿದೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ.

ತೆರೆ ಸರಿದಿದೆ; ಕರೆ ಬಂದಿದೆ

ಕೃಷ್ಣ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ: 'ಸಮುತ್ಪಂ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೇ', ಸಿದ್ಧಿ ಆಸಿದ್ಧಿ ಎರಡನ್ನೂ ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು. ಈ ಸಮದೃಷ್ಟಿ ಯಾಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ಬಾಳಿನ ಸೂತ್ರ ಆಡಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ 'ದ್ವಂದ್ವಾತೀತಃ ವಿಮತ್ಸರಃ' ಆಗಬೇಕು. ಆಗ ಬಾಳು ಹಸನಾಗುತ್ತದೆ. ಇಹದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲ; ಪರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ. 'ತತ್ರ ಕೋ ಮೋಹಃ ಕಃ ಶೋಕಃ ಏಕತ್ವಮನಿ ಪಶ್ಯತಃ' ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಅದನ್ನೇ. ಪುರಂದರದಾಸರು

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪಕ್ಷಚೇತನ ಎನ್ನುವ ಬಗೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನೂ ಕಂಡೆವು.

ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಅಜ್ಞಾನದ ವಿಜೃಂಭಣೆಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕನಿಕರ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹುಸಿ ಮುನಿಸು. ಮಕ್ಕಳು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದಾಗೆಲ್ಲ ಹಿರಿಯರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಲ್ಲ— ಅಂಥ ಕೋಪ. ಕೋಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಜೋರಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ ನೇರ ನಾಟುವಂತೆ ಹಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ದ್ವಂದ್ವಾತೀತರಾಗಿ ನಿಂತು ಈ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುವುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಲಪುರುಷ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಇಂದೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನೇನು ತಾಸು ಬಾರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾಣದ ನಾಡಿಗೆ ಗಾಡಿಬಿಡಬೇಕು.

ತಾಸು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದೆ ಕೇಳಿ— ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ
ಹಾಸು ಮಂಚ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ — ಹಗಲು ಇರುಳು
ಹೇಸರ ಕತ್ತೆಯಂತೆ ಹೊರಳಿ — ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೂಡಿ
ಬೇಸರ ಪಡದೆ ನಿತ್ಯ ಉರುಳಿ

ಈ ಪರಿಯಿಂದಲಿ ಮನುಷ್ಯನಾಯುಷ್ಯ
ವೃಧಾ ವೃಧಾ ಹೋಯಿತು ಹೋಯಿತು ಎಂದು
ತಾಸು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದೆ ಕೇಳಿ

ಆದರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕುಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುವಷ್ಟು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯ ಮಧುವನ್ನೂ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತು :

ನರನಾದಮೇಲೆ ಹರಿನಾಮ ಜಿಹ್ವೆಯೊಳಿರಬೇಕು

ಅಷ್ಟ ಮದಂಗಳ ತುಳಿಯಲು ಬೇಕು
ದುಷ್ಟರ ಸಂಗವ ಬಿಡಲು ಬೇಕು
ಕೃಷ್ಣ ಕೇಶವ ಎನ್ನಲು ಬೇಕು

ಬಂದದ್ದೊಂದು ಸುಖಿಸಲು ಬೇಕು
ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳ ತಾಳಲು ಬೇಕು
ತಂದೆ ಪುರಂದರವಿಠಲನನಬೇಕು

‘ಬಂದದ್ದೊಂದು ಸುಖಿಸಲುಬೇಕು’—ಇದು ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಥಮ ಅದೇಶ: ತೇನ ತ್ಯಕ್ತೇನ ಭುಂಜೀಥಾಃ. ಅಂಥವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ‘ತುಲ್ಯನಿಂದಾಸ್ತುತಿಃ’ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ಒಂದು ಹಾಡು ಹೀಗಿದೆ:

ಕುರು ಭುಂಕ್ಷ್ವ ಜ ಕರ್ಮ ನಿಜಂ ನಿಯತಂ
ಹರಿಪಾದವಿನಮ್ರಧಿಯಾ ಸತತಮ್ ||

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪದ್ಯದ ಆ ಮೂರು ಚರಣಗಳು ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಪದ್ಯದ ಪೂರ್ತಿ ಅನುವಾದದಂತಿದೆ. ದಾಸರು ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗೌರವ ತಾಳಿದವರು; ಅವರ ಮೂಲಗುರು ಎಂದೂ ನಂಬಿದವರು; ಅವರ ಉಪದೇಶದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡವರು. ಆದರೆ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗಾಗಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ. ಭೇದ-ಅಭೇದ ಎಂದೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಿದಾಡಬೇಡಿ. ವಾದಕ್ಕೆ ಜನರು ಮುಂದು ಕಾದಾರೆ ಹೊರತು ದೇವರು ಮರುಳಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಮನನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬರಿದೆ ಮೂರ್ಖರಂತೆ ಬಡಿದಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಎಂದೂ ಅವರು ಮೂರ್ಖ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಮುಖದೆದುರೆ ಜರೆದರು:

ಏಕಿ ಮೂರ್ಖನಾದ್ಯೋ—ಮನುಜ
ಏಕಿ ಮೂರ್ಖನಾದ್ಯೋ

ಸಾಧು ಜನರ ಸಂಗವ ಮಾಡು
ಭೇದಾಭೇದವ ತಿಳಿದು ನೋಡು
ವಾದ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾಡದಿರು—

‘ನೈಷಾ ತರ್ಕೇಣ ಮತಿರಾಪನೇಯಾ’—ಭಗವಂತ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಸಿಗುವವ ನಲ್ಲ ಎಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಮತ್ತೇಕೆ ಈ ದಾರಿ? ಈ ಪಾಂಡಿ

ತೃದಿಂದ, ರಾಜಸಭೆಯು ತ್ರಿಮಂತ್ರಿಕೆಯ ಬಾಲ ಆಡಿಸಿ ಬುದುಕುವವರಿಗೆ
ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿ ಸಿಗುವಂಥದಲ್ಲ.

ಎಂತಹದೋ ನಿನ್ನ ಭಕುತಿ?
ವ್ರಣವನಾಶಿಪ ಕುರುಡು ನೋಣ ಮೊಸರ ಕಂಡಂತೆ
ಧನಿಕರ ಮನೆಗೆ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕೆ ಹೋಗಿ
ತನು ಬಾಡಿ ತುಟಿಯೋಣಗಿ ಅಣಕ ನುಡಿ ಕೇಳುವ ಕೃ-
ಪಣ ಮನಕ್ಕೊಂತಹುದು ನಿನ್ನಯಾ ಭಕುತಿ?

ಆದರಿಂದ ಈ ಮಾನಾವೋಪಾಸನೆ ಸಾಕು. ಮನುಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೆ
ಏನು ಕೊಟ್ಟಾನು. ದೇವರಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ
ನಿಜವಾದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ಜನ ನಿಂದಿಸಬಹುದು.
ಹುಚ್ಚು ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ತಾಳುವ ದ್ವಂದ್ವಾತೀತ
ರಾಗದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪುನಃ ದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ:
ಹೆದರಬೇಡಿ, ಇದೆ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿ ಎಂದು ಅಭಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ
ದಾಸರು :

ಇಂತು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಿ ಸಾರುತಿದೆ ಕೋ
ಬಂಟಿಯಲಿ ಮುನಿಗಳಾಶ್ರಮದಿ ನೆಲಸಲು ಬೇಕು
ಹುಟೆ—ಬಂಗಾರ ಸಮ ತಿಳಿಯಲು ಬೇಕು

ತಾಳ್ಮೆಗೆ ದಾಸರು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಬೇರಾರೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.
ಸಾಧಕನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಗುಣ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆ: 'ಸಂದೇಹ
ಬಂದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊ'. ಅನುಭವಿಯಾದ ಗುರುವಿನ ಪಾದ ಅಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ
ತತ್ವ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿನೆಮಾ ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ, ಸೂಳೆ
ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರವಣ ಬೇಕು;
ಮನನ ಬೇಕು: 'ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮಂತ್ರಃ'.

ಆಗ ಮೋಹ ಕಳೆದೀತು. ತೆರೆ ಸರಿದೀತು. ಆದರೆ ಮೋಹದ
ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗಲೇ ಕರೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ಜನ ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಮೃಮರೆತು ಬಾಳಿದ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಆ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ

ಅನಂತವಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಲೇ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯೋ
ಎಂದು ಅವರು ಸಾರಿದರು.

ಡಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮ-ದೇವರನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ
ಜುಗುಪ್ಸೆ. ಅಂಥವರು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳು
ವವರು; ಹಸಿವಾದಾಗ ಪೂಜೆಗೇಳುವವರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ದಾಸರು.

ಹಸಿವಾಯಿತೇಳಿ ದೇವರ ತೊಳೆಯೆಂಬರು
ಹಸನಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡರು

ಈ ನೇಮ, ಈ ಜಪ, ಈ ಆಡಂಬರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ
ದೇವರಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತಂತೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ದುಡ್ಡಿಗಾಗಿ ನಡೆದಿವೆ
ದೇವರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಈ ಅಸ್ತಿಕತೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಏಕೆ ಬೇಕು?

ಮನ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವಗೆ ಮಂತ್ರದ ಫಲವೇನು?
ತನು ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವಗೆ ತೀರ್ಥದ ಫಲವೇನು?

ಮಿಂದಲ್ಲಿ ಫಲವೇನು ಮೀನು ಮೊಸಳೆಯಂತೆ
ನಿಂದಲ್ಲಿ ಫಲವೇನು ಶ್ರೀಶೈಲದ ಕಾಗೆಯಂತೆ
ಹೊರಗೆ ಮಿಂದು ಒಳಗೆ ಮೀಯದವರ ಕಂಡು
ಬೆರಗಾಗಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ಹೊಲೆಯ ಬುದಾನೆಂದು ಒಳಗೆ ದೇವರಮಾಡಿ
ಘಣಘಣ ಘಂಟೆ ಬಾರಿಸುತ
ತನುವಿನ ಕೋಪ ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೇನಯ್ಯ
ಮನಸಿನ ವಂಚನೆ ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೇನಯ್ಯ

ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿಂತು ಇಂಥ ಡಂಭದ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಒಂದು ಯಾಹಿ
ಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಇಂಥವರಿಗೆ ಹರಿ ಒಲಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಮೆಚ್ಚನಯ್ಯ ಹರಿ ಒಪ್ಪನಯ್ಯ

ಊರೊಳಿಲ್ಲರು ಅರಿವಂತೆ ಅರುಣೋದಯದಲಿ ಎದ್ದು
ನೀರೊಳಿಗನ ಕಪ್ಪೆಯಂತೆ ಮುಳುಗಿ ಮುಳುಗಿ ಏಳುವವರ
ಮೆಚ್ಚನಯ್ಯ

ಚರ್ಮವ ತೊಳೆದಿಟ್ಟು ಗೋಖಚಂದನ ರೇಖೆಯ ಬರೆದು
ಹೆಮ್ಮೆ ವೇಷದಿಂದ ಕುಣಿವ ಡಂಭಕತನದವರ
ಮೆಚ್ಚನಯ್ಯ

ಪಟ್ಟಿಯ ಮಡಿಯನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಹರವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಕೊಟ್ಟೆ ಎತ್ತಿನ ಘಟಿಯಂತೆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನುಡಿವುತಿಹರ
ಮೆಚ್ಚನಯ್ಯ

ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಆಚರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಎಂಥ ಆಕ್ರೋಶ ನೋಡಿ.
“ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು” ಎಂಬ ಪಟ್ಟಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಂಥ ಕೃತ್ರಿಮ ವೇಷದಿಂದ
ಸಮಾಜವನ್ನು ಸುಲಿಯುವ ಮಂದಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಬೇಕು - ಎನ್ನೂ
ತ್ತಾರೆ ದಾಸರು. ಎಂಥ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾದ ದಿಟ್ಟ ಮಾತು:

ಹಾರುವನ್ನ ಕುಟ್ಟಬೇಕು
ಪರಧನ ಪರಸತಿ ವಶನಾದ
ಹಾರುವನ್ನ ಕಂಡರೆ ಚಂಪೆ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕು

ನಮ್ಮ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅಂತರ. ಅವರ
ಕಾಲವೆಂದರೆ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿದ್ದ ಕಾಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಉಗ್ರವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಎದೆಗಾರಿಕೆ
ಸಾಲದು. ಸಮಾಜವನ್ನು ಮೀರಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ
ಮಾತನ್ನಾಡಬಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಅವರ ಸಮಕಾಲದ ಜನರೆಲ್ಲ ಅವರಷ್ಟು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರುವುದು
ಸಾಧ್ಯವೇ? ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ ದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇಂಥ
'ಆಸ್ತಿಕ'ರ ಗುಂಪು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ
ಇತ್ತು. ಅಂಥವರನ್ನು ದಾಸರ ಈ ಮೆಣಸಿನ ಗುಳಿಗೆ ಗಾಸಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು

ಆವರು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನೂ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ದಾಸರನ್ನೇ ತರಾಟೆ
ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಬೈದರು, ಹಂಗಿಸಿದರು, ಹಳಿದರು, ಏನೇನೂ ಮಾಡಿದರೂ
ಆದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಿಚಲಿತರಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾ
ಬೀಸಿದರೆ ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿ ಹಾರಿತು. ಬಂಡೆ ಚಲಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದ
ಬಂಡೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯದೆ ತಲೆ ಗಟ್ಟಿಸ ಬಂದವರು ತಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನೆ
ನೋಯಿಸಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಬೈಯುವವರ ಮೇಲೆ ದಾಸರು ಈಷತ್ನೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ
ಅಂಥವರಿಗೆ ಚಾಪೆ ಹಾಸಿ ಸ್ವಾಗತ ಹೇಳಿದರು:

ಬೈಯಿರೋ ಬೈಯಿರೋ
ಮನಮುಟ್ಟಿ ಬೈಯಿರೋ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈದನ್ನ ಧನ್ಯನ ಮಾಡಿರೋ
ಆವರು ಇವರು ಬೈದರೆಂಬೊ
ಹೀನ ಬುದ್ಧಿ ನನಗಿಲ್ಲ
ನಾ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಪಾಪವನ್ನು
ಅಳಿದು ಹಾಕಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿರೋ

ಬೈಯುವವರನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸುವಾಗಲೆ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದದ ಎಚ್ಚರಿ
ಕೊಡುವ ಜಾಣು ಬೇರೆ: 'ನಾ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಪಾಪವನ್ನು ಅಳಿದು ಹಂ
ಚಿಕೊಳ್ಳಿರೋ'. ಮಾಡಿದವನ ಪಾಪ ಅಡಿದವನ ಮೇಲೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರನು
ನಿಂದಿಸಿ ಏಕೆ ನೀವು ಪಾಪದ ಹೊರೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ — ಈ ಸವಾಲ
ನಿಂದಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ್ಕೇ ಕೊಡಲಿಯೇಟಿನಂತಿದೆ.

ಆಡುವ ನಾಲಿಗೆ ನೂರು ಬಗೆ ಆಡುತ್ತದೆ. ಸಾಧಕನಿಗೆ ಅದರಿಂದ
ಆಗಬೇಕಾದದ್ದೆನೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆ ನಂದಿಸಿದಿರಿ ಎಂದು ಅವರ ಬಳಿ ವಾದಕೆ
ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಆವರು ಏನನ್ನೂ ಬೇಕಾದರೂ ಆಡುತ್ತಿರಲಿ; ನಮ್ಮ ಸಾಧು
ನಮಗೆ ಎನ್ನುವ ದಾರ್ಢ್ಯ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ:

ಸುಮ್ಮನಿರು ಮನವೆ—ನಿನ್ನೊಳು ನೀನು
ಸುಮ್ಮನಿರು ಮನವೆ

ಒಂದನಾಡಿದರೆ ಒಂಬತ್ತನಾಡುವರು
 ನಾಡಿಸಿ ನುಡಿದರು ಗುರುಹಿರಿಯರ
 ತಂದೆ ಪುರಂದರವಿಟಲರಾಯನ್ನ
 ಕುಂದದೆ ಭಜಿಸಿ ನೀ ಸುಖಿಯಾಗು ಮನವೆ

ನಿಂದಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಇರಲಿ. ಅವರಿಂದ ನಮಗೇನೂ ಕೆಡುಕಿಲ್ಲ.
 ನಮ್ಮ ಪಾಪ ತೊಳೆದುಹೋದೀತು. ನಮ್ಮ ಕೇರಿ ಶುದ್ಧವಾದೀತು.
 ಅದರಿಂದ ಉಪಕಾರ ಆಯಿತಲ್ಲ !

ನಿಂದಕರಿರಬೇಕು
 ಹಂದಿಯಿದ್ದರೆ ಕೇರಿ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಶುದ್ಧಿಯೊ ಹಾಂಗೆ
 ನಿಂದಕರಿರಬೇಕು

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. 'ಮಾನಾಪ
 ಮಾನಯೋಸ್ತುಲ್ಯಃ' ಎಂದಾಗೆ ಮಾನವೂ ಇರಲಿ ಅಪಮಾನವೂ ಇರಲಿ —
 ಎರಡೂ ಒಂದೆ ಎಂದೇನೂ ಅವರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಓಂದು
 ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ಮಾನ ಬೇಡ. ಅದರಿಂದ
 ಮತ್ತನಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಮರೆಯುವ ಭಯವುಂಟು. ಅಪಮಾನವೇ ಇರಲಿ.
 ಆಗ ದೇವರ ಬಳಿ ಸಾಗಲು ದಾರಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಪಮಾನವಾದರೆ ಒಳ್ಳಿತು
 ಮಾನದಿಂದ ಅಭಿಮಾನ ಪುಟ್ಟುವುದು
 ಮಾನದಿಂದ ತಪ ಹಾನಿಯಾಗುವುದು
 ಮಾನ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಯಿತು

ಮಾನದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಿ. ಮುಂದೆ ಅಪಮಾನದಿಂದ ಏನು
 ಲಾಭ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ:

ಅಪಮಾನದಿಂದಲಿ ತಪ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು
 ಅಪಮಾನದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಸಫಲವಾಗುವುದು
 ಅಪಮಾನದಿಂದಲಿ ನೃಪ ಧ್ರುವರಾಯಗೆ
 ಕಪಟನಾಟಕ ಕೃಷ್ಣ ಅಪರೋಕ್ಷನಾದನು

ಅಪಮಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನಿಗಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಇನ್ನೊಂದಿದೆಯೇ? ಧ್ರುವನಿಗೆ ಯಾವುದು ಯಾವುದು ದಾರಿ ಕಾಣಿಸಿತೋ ಅದೇ ತನಗೂ ಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ದಾಸರು :

ದೀನರಕ್ಷಕ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ
ಎನು ಬೇಡನಗಪಮಾನವೇ ಇರಲಿ

ಎಂಥ ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ಉದ್ಧಾರ ! ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಲ್ಲ ಚೇತನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಎಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿರಬೇಡ! ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರವೆಲ್ಲ ಈ ಅಪಮಾನದ ಸ್ವಾಗತದಲ್ಲಿ ಆಡಗಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತು ಇದೆ: ಸಮಾನವನ್ನು ಕಂಡರೆ ವಿಷದಂತೆ ದೂರ ಸರಿಯಬೇಕು; ಅಪಮಾನವನ್ನು ಅಮೃತದಂತೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, 'ಆಯಂ ಹಿ ಲೋಕೋ ಮಾನಸ್ಯ ಅಸೌ ಮಾನಸ್ಯ,' ಮಾನಸಮಾನಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಅಪಮಾನ ಮುಂದಿನ ಲೋಕದ ದಾರಿಗೆ ದೀಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲದು. ಮಹಾಭಾರತದ ಆಶಯ ದಾಸರ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರ ಈ ನಿಲುವು ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಾಲಿಯ ಮರದಂತೆ—
ಧರೆಯೊಳು ದುರ್ಜನರು
ಜಾಲಿಯ ಮರದಂತೆ

ಮೂಲಾಗ್ರ ಪರಿಯಂತ
ಮುಳ್ಳು ಕೂಡಿಪ್ಪಂಥ
ಜಾಲಿಯ ಮರದಂತೆ

ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಬಂದವರಿಗೆ ನೆರೇಲ್ಲಿ
ಹಸಿದು ಬಂದವರಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಇಲ್ಲಿ

ದುರ್ಜನರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪಮಾನವನ್ನು ಯಾವ 'ಕಾಳಿದಾಸ'ನೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಯಂತೆಯೇ ಅವರು ಬಯಸಿದಂತೆ ಸಹಸ್ರಮುಖಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಣಿದಿದೆ. ಗುರುವಿನ ಕರುಣ ಅವರನ್ನು ಆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿತ್ತು. 'ಸಮತ್ವಂ ಯೋಗೀಃ-' ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಅವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿತ್ತು.

ಗುರುಕರುಣ—ಹರಿಚರಣ

ಗುರು ಇಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ: ಶುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ. ಪರಮಹಂಸ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿ ದೊರೆತು ಅವರ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೊನ್ನ ಕಲಶವಿಟ್ಟರು. ದಾಸರು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಎಂದೇ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಂಥ ಯೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಗುರುವಾಗಿ ದೊರೆತರು. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಒಡನಾಟ ಸಣ್ಣ ಮಾತೇನೂ ಆಲ್ಲ. ಐದಾರು ಶತಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಂಥವರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದರೆ ದೇಶದ ದೊಡ್ಡ ಪುಣ್ಯ.

ಗುರುಕರುಣದಿಂದಲೇ ಹರಿಚರಣದ ಒಲವು ಮೂಡಿತು. 'ಮುಕುಂದ ಭಕ್ತ್ಯೈ ಗುರುಭಕ್ತಿಜಾಯೈ' ಎಂಬ ಒಂದು ಮಾತು ಇದೆ. ಗುರುಭಕ್ತಿ ಇದ್ದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಿತು. ದೇವರು ಮುನಿದರೆ ಗುರು ಸಲಹಿಯಾನು. ಆದರೆ ಗುರು ಮುನಿದರೆ ಯಾರೂ ಸಲಹುವಂತಿಲ್ಲ. ಹರೌ ರುಷ್ಠೇ ಗುರುಸ್ತುತಾ ಗುರೌ ರುಷ್ಠೇ ನ ಕಶ್ಚನ. ಅದಕ್ಕೇಂದೇ ದಾಸರು ಹಾಡಿರರು:

ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ
ದೊರೆಯದಣ್ಣ ಮುಕುತಿ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ತತ್ವ ಲ್ಯಾಬೊರೆಟರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ತಿಳಿಯುವಂಥದಲ್ಲ. ಕಾ ಲೇ ಜಿ ನ ಕ್ವಾಲಿಫಿಕೇಶನುಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವಂಥದಲ್ಲ. ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಣ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ, ವಾದ ವಿವಾದಗಳಿಂದ, ಉತ್ಸವ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬರುವಂಥದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಳಗಣ್ಣು

ತೆರೆಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಒಂದು ಮೂರನೆಯ ಒಳಗಣ್ಣು ಇದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನೇ ನಾವು ಮರೆತಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ತಾನೆ ತಾಯಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿಯಂತೆ ನಾವು ಕುರುಡರಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಕಣ್ಣು ಒಡೆದು ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿ ಬರುವ ತನಕ ಮೊಲೆಯೂಡಿ ದಾರಿ ತೋರುವ ತಾಯಿ ಬೆಕ್ಕಿನ ಆಸರೆ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಅಂಥ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೆ ಗುರು. ಅಂಥ ಗುರುಕರುಣೆ ಒಳಗಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಯಿಸಿದಾಗ ಮಾನವ ಮುಂಚ್ಚಣ್ಣಿನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಣ್ಣಿನ ದರ್ಶನವೆಲ್ಲ ಅನಂದಮಯ. ಅದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ: 'ಆರ್ಚನೀಯೋ ಗುರುಃ ಸದಾ.'

ಬೆಳಕು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿ ತರುವ ವಸ್ತು ಅಲ್ಲ. ಬೆಳಕಿನ ಬುರುಡೆ ಒಳಗೆಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಈ ಭತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಿಡಾರ ಬಂದವರು. ದೀಪದ ಸ್ವಿಚ್ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಯಜಮಾನನ ನೆರವು ಬೇಕು. ಸ್ವಿಚ್ ಒತ್ತಿಬಿಟ್ಟೆವೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಮನೆ ತುಂಬ, ಮನ ತುಂಬ ಬೆಳಕೇ ಬೆಳಕು. ಸೂರ್ಯ ಕಂಠದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲು ಸುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ಒಬ್ಬ ಗೈಡ್, ಒಬ್ಬ ಗುರು ಬೇಕು.

ಹಿರಿಯರೊಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದುಂಟು: ನಮ್ಮ ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಆಡಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನುಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ ಇವೆ. ಪಾತ್ರೆ-ಪರಡಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಅಕ್ಕಿ ಸಂಗ್ರಹ ಇದೆ. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ತಂದದ್ದುಂಟು. ಕಾಳು ಬೇಳಿಗೆ ಕಮ್ಮಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ ಇದೆ. ನಮಗೆ ಹಸಿವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆಡಿಗೆ ಮಾಡುವವರಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಉಣ್ಣುವುದಷ್ಟೆ ಗೊತ್ತು: ಆಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದೆ ನಮ್ಮ ಆಂತರಂಗದ ಸ್ಥಿತಿ. ತತ್ವದ ತಿಳಿವಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸಾಧನವೂ ನಮ್ಮೊಳಗೇ ಇದೆ. ತತ್ವದ ತಿಳಿವಿಗಾಗಿ ನಾವು ಹಸಿದಿದ್ದೇವೆ ಕೂಡ. ಆದರೆ ಅಟ್ಟು ಬಡಿಸುವವರು ಯಾರು? ಒಬ್ಬ ನುರಿತ ಆಡಿಗೆಯ ಭಟ್ಟು ಬೇಕಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಆಡಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಎಂತಲೇ ಹಸಿದಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅವರನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ವರಿಸಿದರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ - ಪುರಂದರದಾಸ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಯಂಪಾಕಿಗಳೇ. ಆದರೆ ವ್ಯವ

ಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬರು ಗುರು ಒಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯ ಆಗಿ ಉಳಿದ ಸಾಧಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಗುರುಗಳಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರು.

ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಂಥ ಗುರುಗಳು ಸಿಗಬೇಕು. ಅವರ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ನನ್ನ ಕುಲ ಪಾವನವಾಯಿತು. ಹರಿಚರಣದ ಭಜನೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ನಾನಾದೆ. ಅವರಿತ್ತ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದೆ. ಅವರಿತ್ತ ಅಂಕಿತದಿಂದ ನಾನು ಪುರಂದರವಿಠಲನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡೆ', ಎಂದು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಲು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ :

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲ ದರುಶನವೆನಗೆ
ಏನು ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಫಲದಿ ದೊರಕಿತೋ ಎನ್ನ
ಸಾಸಿರ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನವಾಯಿತು
[ಶ್ರೀಶನ ಭಜಿಸುವೊಡಧಿಕಾರಿ ನಾನಾದೆ

* * *

ಪರಮಹಾಮಂತ್ರ ಉಪದೇಶಿತನಾಗಿ
ಪುರಂದರವಿಠಲ ಪರನೆಂದೆನಿಸಿ
ದುರಿತ ಭಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿದನಾಗಿ...

* * *

ಪಂಕಜನಾಭ ಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನ
ಅಂಕಿತವೆನಗಿತ್ತ ಗುರು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯ

ಇದು ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಭಾವ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯ ಗುರು ವನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದಂತೆಯೇ ಗುರು ಕೂಡ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಮಲ್ಲರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆಲಿದ ಅಪ್ರತಿಮ ತಾರ್ಕಿಕನಾದರೂ ಅವರ ಒಲವು ವಾದದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದಲ್ಲಿತ್ತು. ದಾಸಪಂಥದಲ್ಲಿತ್ತು. ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ದಾಸಪಂಥದ ಆದ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಾಸಪಂಥದ ಸಸಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು ನೀರೆರೆದವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು. ಅವರ ಆಗ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಫಲವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದರು. ವಾದ ಮಾಡುವ ಬರಡು ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿರದ ಒಂದು

ದೈವೀಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಒಂದು ಪುಣ್ಯ ಬೇತನವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದರು. ಎಂದೇ ಅವರು ದಾಸರನ್ನು ಶಿಷ್ಯತ್ವದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹೋಗಲಿದರು. ತತ್ತ್ವ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮುಂದೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಮಾತು ತಡೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲದ ಶುಷ್ಕ ಪಂಡಿತರ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಿಗು — ದಾಸರಿಗು ಜತೆಯಾಗಿಯೇ ತಿರಸ್ಕಾರವಿತ್ತು. ‘ಪಿಂಡಾಂಡದೊಳಗಿನ ಗಂಡನ ಕಾಣದೆ ಮುಂಡೆಯರಾದರು ಪಂಡಿತರು’ ಎಂದು ನಗೆಯಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರು. ಭಗವಂತ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಗಂಡ. ಅವನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಈ ಪಂಡಿತರು ದಾಸರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವಿಧವೆಯಂತೆ ಕಂಡರು. ಅವರ ಮುಂದಿನ ಮಾತು: ‘ವಾದಿಸಿ ಸಭೆಯೊಳು ಒಂದನು ತಿಳಿಯದೆ’, ಈ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ವಾದದ ಗೌಜಿ ನೋಡದರೆ ಬೇಡ. ಎಲ್ಲ ಹೊರಗಣ್ಣಿನ ಆಡಂಬರ. ಒಳಗಣ್ಣು ಇನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಇದೆ. ಕುರುಡದದೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಡೆದಿದೆ. ‘ಅಂಧೇನೈವ ನೀಯಮಾನಾ ಯಥಾಂಧಾಃ’ ಎನ್ನುವ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಧ್ವನಿಯು ಇದೇ. ‘ಅಂತರಂಗದಲಿ ಹರಿಯು ಕಾಣದವ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡ’ ಎಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹಾಡಿದ್ದೂ ಇದನ್ನೇ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೇ ಈ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆಗದು. ಅವರು ಇಂಥ ಪಂಡಿತರ ಕುರಿತು ಒಂದು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಉಗ್ರವಾದ ಬಾಣವನ್ನೆಸೆದಿದ್ದಾರೆ ನೋಡಿ:

ಪಂಡಿತಾಸ್ತು ಕಲತ್ರೇಣ ರಮಂತೇ ಮಹಿಷಾ ಇವ |
ಪುತ್ರಸ್ಯೋತ್ಪಾದನೇ ದಕ್ಷಾ ಆದಕ್ಷಾ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೇ ||

“ಹೆಣ್ಣುಗಳೊಡನೆ ಲಲ್ಲಿಯಾಡಲು ಮಾತ್ರ ಬಲ್ಲ ಈ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕೋಣಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಏನು ತಿಳಿದಿದೆ? ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡಲು ತಿಳಿದಿದ್ದೀತು. ಆದರೆ ದೇವರನ್ನು ಹಾಡಲು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ!”

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಪ್ರಿಯನಾದ ಶಿಷ್ಯ ಬೇರಿಲ್ಲ. ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಸರಿ ಎನ್ನುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಅವರು ಬಂದರು. ಈ ಗುರು—ಈ ಶಿಷ್ಯ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಒಂದೂ

ಸೊಗಸು. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಹೊಗಳಿವುದಕ್ಕಾದರೂ ಏನು ತಿಳಿದಿದೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಎತ್ತರವನ್ನೂ ತುಗ್ಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲವರು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು. ದಾಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಮನನ ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೆಲವು ನುಡಿಮುತ್ತುಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ :

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ

ಡಂಭದಿಂ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ ಜನರ ಮುಂದೆ
ಸಂಭ್ರಮದಿ ತಾನುಂಬ ಊಟ ಬಯಸಿ
ಅಂಬುಜೋದ್ಭವಪಿತನ ಆಗಮಗಳರಿಯದೆ
ತಂಬೂರಿ ಮೊಟಿದವ ಹರಿದಾಸನೆ ?

ನೀತಿಯೆಲ್ಲವನರಿತು ನಿಗಮವೇದ್ಯನ ನಿತ್ಯ
ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಬಿಡದೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಲಿ
ಗೀತ ನರ್ತನದಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜಿಸುವ
ಪೂತಾತ್ಮ ದಾಸ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ

* * *

ಕಂಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಯಿತಯ್ಯ
ಮಂಗಳಾತ್ಮಕ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಂಡು

ನಿಖಿಲ ಫಲಗಳು ಇಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲಿ ಬಂತು
ರುಕುಮಿಣೀಪ್ರಿಯನ ಪಾದಾರವಿಂದವ ಹೃದಯ
ಸುಕಮಲದೊಳಗಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿದಿನವು ಪೂಜಿಸುವ
ಭಕ್ತುತರಾಯನ ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣ ಪಡೆದೆ ನಾ

ಪನ್ನಗಶಾಯಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದಾಸರ
ಸನ್ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಪಾವನನಾದೆ !

ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಂಗದಿಂದ ತಾನು ಪಾವನನಾದೆ ಎನ್ನಬೇಕಾದರೆ ದಾಸರಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಎಂಥ ಗೌರವ ಇರಬೇಡ. ಹೀಗೆ ಗುರುವಿನಿಂದ 'ಮಾನಪತ್ರ' ಪಡೆದ ಈ ಶಿಷ್ಯನ ಗುರುಭಕ್ತಿ, ದೈವೀಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ

ಪರಿಪೂರ್ಣ. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿ ಸಾಧಿಸಿತು; ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನದ ಯೋಗ ದೋರಕಿತು. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಾತು ನೋಡಿ :

ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತಿಃ ಯಥಾ ದೇವೇ ತಥಾ ಗುರೌ |
ತಸ್ಯೈತೇ ಕಥಿತಾ ಹ್ಯರ್ಥಾಃ ಪ್ರಕಾಶಂತೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||

ದೇವರಲ್ಲಿ, ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರುವಂಥ ಮಹಾತ್ಮನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ರಹಸ್ಯವೆಲ್ಲ ಕುಣಿಯುವುದು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಇಂಥ ರಹಸ್ಯ ಕುಣಿದಿತ್ತು. ಭಗವಂತನ ಒಲಿದು ಅವರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕುಣಿದಿದ್ದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಮಾತೇನು?

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ

ಗುರುವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡ ದಾಸರಿಗೆ ಹರಿ ಕೂಡ ಒಲಿದ. ಆಷ್ಟರ ತನಕದ ಅವರ ಲೌಕಿಕ ಉದ್ಗಾರಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿ ಅವರ ಮಾತು ಕೇವಲ ಭಗವನ್ಮಯವಾಯಿತು. ತನಗೆ ಭಗವದ್ದರ್ಶನದ ಪ್ರಥಮಾನುಭವವಾದಾಗ ಅವರು ಮೈಮರೆತು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದರು :

ಇಂದಿನ ದಿನವೇ ಶುಭ ದಿನವು
ಇಂದಿನ ವಾರ ಶುಭವಾರ
ಇಂದಿನ ತಾರೆ ಶುಭತಾರೆ
ಇಂದಿನ ಯೋಗ ಶುಭಯೋಗ
ಇಂದಿನ ಕರಣ ಶುಭಕರಣ
ಇಂದು ಪುರಂದರವಿಟ್ಟಲರಾಯನ
ಸಂದರುತನ ಫಲವನಗಾಯ್ದು
ಸಂದರುತನ ಫಲವನಗಾಯ್ದು

ಅಂದಿನಿಂದ ದಾಸರ ಕಾಯ-ವಾಕ್-ಚಿತ್ತ ಎಲ್ಲ ಭಗವನ್ಮಯವಾಯಿತು; ಅವರ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲ ಆನಂದಮಯವಾಯಿತು :

ಮನೋ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ
ಕಾಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ
ನೀನೇ ನೀನೇ ನೀನೇ ಪುರಂದರವಿತಲ

ದಾಸರು ಭಗವಂತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಃಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.
ಇನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದರ ಗೋಜೂ ಇಲ್ಲ; ಸರ್ವಗತನಾದ ಭಗವಂತ
ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ:

ಜಗವ ಸುತ್ತಿಹುದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮಾಯವಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಸುತ್ತಿಹುದೆಲ್ಲ ಎನ್ನ ಮನವಯ್ಯ
ಜಗಕೆ ಬಲ್ಲಿದ ನೀನು ನಿನಗೆ ಬಲ್ಲಿದ ನಾನು
ಮೂರು ಜಗ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನು ಎನ್ನೊಳಗೆ
ಕರಿಯು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಪ್ಪ ತೆರನಂತೆ
ಎನ್ನೊಳು ಅಡಗಿದೆಯೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಭಗವಂತ ಭಕ್ತರ ಅಧೀನ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಗವಂತನೆಂದರೆ ಅಂಥ ಸಲಿಗೆ.
ದಾಸರ ಎಚ್ಚರ-ನಿದ್ರೆ ಎರಡೂ ಭಗವಂತನಯವಾಯಿತು. ಅಪರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ
ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಒಂದೇ: ಭಗವದ್ರೂಪ. ಭಗವಂತನ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ
ದಾಸರಿಗೆ ಹೊತ್ತು-ಗೊತ್ತು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಎಚ್ಚರಿದ್ದಾರು.
ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡಾರು. ಸ್ನಾನದ ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ನೇಣಕ್ಕೆ
ಭಂಗ ಬಂದಿತು ಎಂದು ಮುಂಜಾನೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ಎಬ್ಬಿಸಿದರೆ
ದಾಸರ ಉದ್ಗರವೇ ಬೇರೆ: 'ಯಾಕೆನ್ನ ಎಬ್ಬಿಸಿದೆ? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸೇವೆ
ಧ್ಯಾನದೊಳಗಿದ್ದೆ ನಾನು'.

ಹರಿ ಸೇವೆ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ. ಒಳ
ಗಣ್ಣಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಪರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಾಳಿಯ
ಕೃಷ್ಣನಾಗಲಿ, ತಿರುಪತಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸಬಹುದು ಹೊರತು
ಬೇರೇನೂ ಕಾಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಗೋವಿಂದನ
ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಕನಕರತ್ನದ ಮಂಚಿಯ
ನಂದನ ಕಂದ ಮುಕು ದನ ಚರಣವ
ಅದುಗೆ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ ಘಳಿರೆಂಬ ವಾದ್ಯದಿ
ಬಂದು ಕಾಳಿಗನ ಹೆಡೆಯನೇರಿ
ಧಿ ಧಿಮಿ ಧಿಮಿಕೆಂದು ತಾಳಗತಿಗಳಿಂದಾ-

ಸಂದದಿ ಕುಣವ ಮುಕುಂದನ ಚರಣವ
ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ—

*

*

*

ಕನಸು ಕಂಡೆನೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಕಳವಳಗೊಂಡೆನೆ
ಏನು ಹೇಳಲಿ ತಂಗಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನ ಪಾದವನು ಕಂಡೆ

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಂಶ ಇದೆ. ಕನಸು ಎಂದರೆ ನಾವು ಕಾಣುವಂಥ ಕನಸಲ್ಲ ಇದು. ಭಗವದ್‌ದರ್ಶನದ ಸಮಾಧಿಯೇ ಒಂದು ನಿದ್ರೆ. 'ಸಾ ನಿಶಾ ಪಶ್ಯತೋ ಮುನೇಃ' ಒಳಗಣ್ಣಿನ ನೋಟವೇ ಒಂದು ಕನಸು. ಅದರಿಂದ 'ಕನಸು' ಭಗವಂತನ ಮಾನಸ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಒಂದು ಅವಿಷ್ಕಾರ ಹೊರತು ಜಾಗ್ರದಾದಿ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಬರಿದೆ ಕನಸಲ್ಲ ಇದು. ಈ ಹಾಡಿನ ಕೊನೆಯ ಚರಣದಿಂದ ಈ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು; 'ಎನ್ನ ಹೃದಯಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರರಂದರವಿಠಲನ ಕೂಡಿದನೇ'. ಅಪರ ಕನಸಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲ?

ದಾಸರು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಶೀರ್ಷಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಸಂಚರಿಸಿದವರು ಎಲ್ಲೆಡೆಯ ದೇವರಿಗೂ ಎರಗಿ ಹರಕೆ ಪಡೆದವರು. ಆದರೆ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೂಡ ನೋಟ ಬೇರೆ. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಕಾಣುವ ನೋಟ ಬೇರೆ. ಉಳಿದವರು ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಡೆದ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೈಚಳಕವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಿಂತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ದಿವ್ಯ ವಿಗ್ರಹ ದರ್ಶನ. ಅವರು ಬರಿದೆ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕನಸು ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಸಾಕಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದಾಸರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಎರಡು: ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ತಿರುಪತಿ. ಈ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡ ಬಗೆಯನ್ನೂ ನೋಡೋಣ. ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನ ಒಮ್ಮೆ ಅವರಿಗಾಯಿತಂತೆ:

ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮೂರುತಿಯ ಕಣ್ಣು ದಣೆಯ ನೋಡಿ
ಧನ್ಯನಾದೆನೊ ಧರೆಯೊಳು

ಇನ್ನು ಈ ಭವಭಯಕೆ ಅಂಜಲೇತಕೊ
ಚೆನ್ನ ಸಿರಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಶ್ರೀಶ

ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡು :

ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಬಂದ ಕೋನೇರಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ
ಪಾಣಿಯರಸನಯ್ಯನು
ವೇಣುಗಾನಲೋಲ ಮೋಸಮಾಡಲು ಬಂದ
ದೀನರಕ್ಷಕನಯ್ಯ ಮೋಹನಕೃಷ್ಣ
ಪತಿತಪಾವನ ಬಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನು
ಹಿತಕರನು ಬಂದ ನಿಖಿಲವೇದ
ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು ಬಂದ ಹಿಗ್ಗುತಲಿ ನೀದ
ಮತಿಗೆಡಿಸಿ ಪೋದನಯ್ಯ ಮುಧು ರಂಗಯ್ಯ

ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನೂ ಹೀಗೇಯೋ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ
ನಂತೆ :

ಉಡುಪಿನಿಲಯ ಬಂದ ಉಡುಪನಂತೊಳ್ಳಿಯುತ
ತಟಿಯಂತೆ ಮರೆಯಾದ ಕಾಣಬಾರದ ವಸ್ತು
ಉಟ್ಟದ್ದು ತೊಟ್ಟದ್ದು ಇಟ್ಟದ್ದು ನೋಡಲು
ಅಷ್ಟು ಮಾಯವಯ್ಯ ಬಲು ಮಾಯವಯ್ಯ
ಏಸು ಹರುಷವೋ, ಏಸು ಕರುಣವೋ
ಕಾಸು ಬಾರದ ಏನ್ಮಾಲ್ ಮುಧು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಗೆ

ತಾನು ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರೆದು ಬಂದವನು. ತಂಬೂರಿಯೊಂದೆ ತನ್ನ
ಸಂಪತ್ತು. ಇಂಥ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ದೇವರು ಎಂಥ ಕರುಣೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ!
ಏನು ದಯಾಮಯನೀತೆ ಎಂದೂ ದಾಸರು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನ
ಅಪಾರವಾದ ಕರುಣೆಯ ಸವಿಯನ್ನೂ ಕಂಡೂ ಅಚ್ಚರಿಪಡದವರುಂಟೆ?

ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ದಾಸರು ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ.
ಅದರಲ್ಲಿ ಬಲು ಮಹತ್ವದ ಹಾಡು ಒಂದಿದೆ. ಅದರ ಪೂರ್ತಿ ಪಾಠ ಇದು :

ಕಂಡೆ ನಾ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ್ನ
ಭೂಮಂಡಲದೊಳಗೆ ಉದ್ದಂಡ ಮೋಹಿಪನ

ಸಮುದ್ರವ ನಾ ಕಂಡು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳ ಮಾಡಿ
ಚಂದ್ರ ಮೌಳೀಶ್ವರನ ಚರಣಕೆರೆಗೆ
ಆ ಮೇಲೆ ನಾ ಬಂದು ಆನಂತೇಶ್ವರನ ಕಂಡು
ಹೆಣ್ಣುಮಂತನ ಪಾಡಿ ಮನದಿ ನಿಲಿಸಿ

ಸುತ್ತು ನದಿಯ ಕಂಡೆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭೆ ಕಂಡೆ
ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧ್ವಸರೋವರವ ಕಂಡೆ
ಮಧ್ವಮತದ ಅಷ್ಟಮುನಿಗಳ ಕಂಡೆ
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಕಂಡೆ

ಉಂಗುರ ಉಡಿದಾರ ಉಡಿಘಂಟಿ ನಾ ಕಂಡೆ
ರಂಗಮಾಣಿಕದ ನವರತ್ನ ಮಾಲೆ ಕಂಡೆ
ಧಿಂ ಧಿಂ ಧಿಮಿಕೆಂದು ಕುಣಿವ ಕಪ್ಪನ ಕಂಡೆ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಪಾದಕಮಲವ ಕಂಡೆ

ಒಬ್ಬ ಕಾವ್ಯವಿಮರ್ಶಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆತ
ವಿನೆಂದಾನು? ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಯಾವ ಅಲಂಕಾರವೂ ಇಲ್ಲಿ
ಇಲ್ಲ. ನವರಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದು ರಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಭಾಷಾ ಚಟುತ್ಕಾರ
ವಂತು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಕಾವ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ; ಅಪ್ರಬುದ್ಧ
ಕೃತಿ ಎಂದಾನು ಅಲ್ಲವೇ?

ಆದರೆ ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ವಿಷಯವೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ
ಉಂಟು. ದೊಡ್ಡವರ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಕನ್ನಡಿಯಿದ್ದಂತೆ. ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು
ನಮ್ಮೆದುರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಅಪ್ರಬುದ್ಧತೆ ಆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಈ ಬಿಂಬ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭಾವ
ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಆ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಅಪ್ರಬುದ್ಧ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ
ಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಎಂಥ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭ್ರಮೆ! ಸಮಾಜದಿಂದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿದ
ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಅಪವಾದ ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಪೂರಬ್ಧ.

ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೊರಗಣ್ಣಿನ
ಆಡಂಬರವೇ ಹೆಚ್ಚು : ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವ ಇಂದ್ರಜಾಲವೇ ಹೆಚ್ಚು.
ಈ ವಿಷಯದ ಮಥನಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲಣ ಪದ್ಯವನ್ನೇ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಅನುಭಾವಿ ತಾನು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ದೈವೀಶಕ್ತಿಯ ವಿರಾಟ್ ರೂಪವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯ ಅವಿಷ್ಕಾರ ಕಾಣುತ್ತದೆ: 'ಬಹು ಚಿತ್ರ — ಜಗದ್ವಿಹುಧಾಕರಣಾತ್ ಪರಶಕ್ತಿಃ' ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ಸೃಷ್ಟಿ. ಅದರಿಂದ ಅದರ ನೋಟವೇ ಒಂದು ಆನಂದ. ಆ ಕಾಣ್ಕೆಯೇ ಆನಂದವು.

ಆದರೆ ಕವಿ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಏರುವ ತನಕದ ಅವನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಮ್ಯ-ಅರಮ್ಯ ಎರಡೂ ಇದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನು ತಾನು ಕಂಡ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಸವಿಯಲು ತನಗೆ ರಮ್ಯವೆನಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಮಾನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಕವಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಬ್ಬಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆ? ಅದು ಅವನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಹರೆಯದ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಬಳುಕುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ. ಅನುಭಾವಿಗೂ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆ? ಅದು ಹೆಣ್ಣಿನಂತಿರುವುದರಿಂದಲ್ಲ. ಬಳ್ಳಿಯಂತಿರುವುದ ರಿಂದಲೇ. ಹೆಣ್ಣು ಭಗವಂತನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ. ಬಳ್ಳಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ. ಅವು ಒಂದರಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಇರುವುದರಿಂದ ಸುಂದರ ಅಲ್ಲ. ಎರಡೂ ನ್ವಯಂ ಸುಂದರ. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಸುಂದರ. ಕವಿ ಮತ್ತು ಅನುಭಾವಿ ಗಳ ಕಾಣ್ಕೆಯು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದು. ಕವಿದೃಷ್ಟಿ ಕಲ್ಪನಾಮಯ. ಅನುಭಾವಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ವಾಸ್ತವ. ಅದರಿಂದಲೇ ಪರಿಪಕ್ವ ಕೂಡ.

ಪುರಂದರದಾಸರದು ಇಂಥ ವಾಸ್ತವ ದೃಷ್ಟಿ. ಅವರ ಕಾಣ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಆನಂದ ಅಡಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು: 'ನದಿಯ ಕಂಡೆ': ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭೆಯ ಕಂಡೆ: ಮಧ್ವ ಸರೋವರ ಕಂಡೆ'.

ಶರತ್‌ಚಂದ್ರರು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: 'ನನಗೆ ಹುಡುಗಿಯರ ತಲೆಗೂದಲು ತಲೆಗೂದಲಿನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಮಲಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿದ ತುಂಬಿವಿಂಡಿನಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣಿನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಾವರೆ ಎಸಳಿನಂತೆ, ಮಿನಿನಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರ ಚಂದ ನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಹರೆಯದ ಹುಡುಗಿಯ ಮೋರೆಯಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನಾನು ಕವಿಯಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದ

ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ'. ಇದೇನೂ ಸಣ್ಣತನವಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರಂದರದಾಸರು ಇಂಥ ದೃಷ್ಟಿ ಪಡೆದವರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಇಂಥ ಹಾಡು ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ ವಾಯಿತು.

ಸರಿ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗೋಣ. ಪರಿಸರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕಂಡೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕಂಡ ಕೃಷ್ಣ. ಎಂಥವನು?

ಉಗುರ ಉಡಿದಾರ ಉಡಿಘಂಟೆ ನಾ ಕಂಡೆ
ರಂಗಮಾಣಿಕದ ನವರತ್ನ ಮಾಲೆ ಕಂಡೆ
ಧಿಂ ಧಿಂ ಧಿಮಿಕೆಂದು ಕುಣವ ಕೃಷ್ಣನ ಕಂಡೆ

ಉಡುಪಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಯಾತ್ರಿಕರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ: ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರಾದರೂ ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾರೇನು? ಯಾರ ಮುಂದಾದರೂ ಕೃಷ್ಣ ಧಿಂ ಧಿಮಿ ಧಿಮಿಕೆಂದು ಕುಣದಿದ್ದಾನೇನು? ಪೇಣುಗೋಪಾಲನನ್ನು ಹಾಡಿ ಕುಣಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯ ಮಾತ್ರ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಕಂಡರು. ಅದನ್ನು ನೋಡುವ ಬಗೆಯೇ ಬೇರೆ. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನ ಕೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಮುನ್ನ 'ದಿವ್ಯಂ ದದಾಮಿ ತೇ ಚಕ್ಷುಃ' ಎಂದು ಈ ಒಳಗಣ್ಣು, ಈ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಯ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಹೇಳಿದರು: 'ಕರಿಯ ಒಳಗಣ್ಣಿನೋಳ ಗಿಂದ ನೋಡೋ'

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಕಮ್ಮಿ. ಅವರು ಒಬ್ಬ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ತಂಬೂರಿ ದಾಸ ಎಂದೇ ಜನ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಯೋಗಸಿದ್ಧರೂ ಹೌದು. ಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಕುಂಡಲಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ, ಷಟ್ಪಕ್ರಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದ ಯೌಗಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರು ಹಲವು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಎರಡು:

ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ನೋಡೋ ಹರಿಯು
 ಒಳಗಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದ ನೋಡೋ ಮೂಜಗದೊಡೆಯನ
 ಆಧಾರ ಮೊದಲಾದ ಆರು—ಚಕ್ರ
 ಶೋಧಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು ಈಷಣ ಮೂರು
 ಸಾಧಿಸಿ ಸುಷುಮ್ನಾ ಏರು—ಅಲ್ಲಿ
 ಭೇದಿಸಿ ನೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸೇರು

ಎವೆ ಹಾಕದೆ ಮೇಲೆ ನೋಡಿ—ಬೇಗ
 ಪವನದಿಂದಲಿ ವಾಯು ಬಂಧನ ಮಾಡಿ
 ಸವಿದು ನಾದವ ಪಾನ ಮಾಡಿ—ಅಲ್ಲಿ
 ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಲಿ ನಲಿನಲಿದಾಡಿ
 ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ನೋಡೋ ಹರಿಯು

ಅಂಜದೊಳಾಡುತಾನೆ—ಭಾನಂ
 ಮಂಡಲದೊಳು ನಾರಾಯಣನೆಂಬುವನೆ
 ಕುಂಡಲಿ ತುದಿಯೊಳಿದ್ದಾನೆ—ಶ್ರೀಪು-
 ರಂದರವಿಟ್ಟಲ ಪಾಲಿಸುತಾನೆ

*

*

*

ನಳಿನನಾಭನ ನೀನು ಪಾಡೋ ಬೇಗ
 ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಅವನೆ ಕಂಡು ನಲಿದಾಡೋ

ಹೃದಯ ಅಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಲಿ
 ಪದಂಮಾಕ್ಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂಬಾತ
 ಆತನು ಬಹುರೂಪದಿಂದ ಕಾವ
 ಆಧಾರವಾಗಿಪ್ಪ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರದೇಶ

ಎಂಟೊಂದು ಕದಗಳ ಮುಚ್ಚೋ ಮೇಲೆ
 ತಂಟೆಯಿಲ್ಲದ ಮನವ ಅವನಲಿ ಇರಿಸೋ
 ಕುಂಡಲಿ ಮಧ್ಯದಿ ನೋಡೋ ದಿವ್ಯ
 ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿ ಥಳಥಳಿಸುವದೊ

ಥಳಥಳಿಸುವ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಲ್ಲಿ
 ಬಲು ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸುವನಯ್ಯ

ಬಳಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ನಮ್ಮ
ಪುಣ್ಯಲೋಕನ ತಂದೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ.

ಈ ವದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯೌಗಿಕ ಅನುಭೂತಿಗಳ ವಿವರಣೆ ನದ್ಯ ಅಪ್ರಸ್ತುತ. ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಈ ಚಕ್ರ ಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ರೂಪ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಬಗೆಗೆ ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಸೂಚನೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ಓಂ ತತ್‌ಸತ್ ಪ್ರವಣಕಲ್ಪ' ದಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಧಕನೊಬ್ಬನ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತಗಳು.

ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿವ. 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶಿಳಿದವನು', ಮುಂತಾದ ಪದ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಮಾನಸ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ವಿವರಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುವಂಥವು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಮರೆತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರ ಮೂರ್ಛ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ದಾಸರ ಹೇಳಿದಂತೆ, 'ಇರಬೇಕು; ಇರದಿರಬೇಕು'. ಆದರೆ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಹಾಸಲುಂಟು; ಹೊದೆಯಲುಂಟು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಲು ಪುರುಸೋತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಉಂಟು? ನಮಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಹೊರೆಯನ್ನು ನಾವು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. 'ಮೂಗು ನಣ್ಣದು: ಮೂಗುತಿ ದೊಡ್ಡದು; ಭಾರ ಹೊರುವವರು ಯಾರು?' ಹೀಗಾಗಿದೆ ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿ. ಹರಿ ಕರುಣ-ಗುರುಕರುಣಗಳ ಜತೆಯಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯ ಅವಿಷ್ಕಾರ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು: ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅಂತರಂಗದ ಕದ ತೆರೆದೀತು.

ಮುಂದೊಲಿದು ಪೊಳೆವ | ದೀಪ್ತ ಮೂರುತಿ ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ವಿಠಲ ಕನಗಾನ್ವನುಕೆ
ಪೊಳೆದು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧ ಓಡಿಸುವ || ೧ ||

ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ತ್ವಕ್ಕರ್ಮ ಮಾಂಸ ಮಜ್ಜ ಮೇಧಸ್ಸು ಅಸ್ಥಿ | ರಕುತ ಸಮೇತ ಸಪ್ತತ ಧಾತುಗಳು ||
ಯುಕ್ತಿವಂತರು ಮನಃ ಪೂರ್ವಕದಿಂದ | ಉಕ್ತಿ ತಿಳಿದು ಹರಿಯ ಕೊಂಡಾಡುವರು |
ಭಕುತಿಯಿಂದಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಮರಣಮಾಡೇ | ಮುಕುತಿಗೆ ಇದೇ ಮಾರ್ಗ ಅನ್ಯ ಯೋಚನೆ
ಸಲ್ಲ | ಕಕುಲಾತಿಯಿಂದ ಅನ್ಯ ಗ್ರಂಥವನೋದಿ | ಕಕ್ಕಸ ಯಾತನೆಯ ಒಳಗಾಗುವದಲ್ಲ |
ನಖ ಶಿಖಿ ಪರ್ಯಂತ ಗುಣಿಸಿ ಎಣಿಸುವದು | ಸುಖ ತೀರ್ಥರ ಮತದ ಮನುಜರ
ನೆರೆನಂಬಿ | ಸುಖಪೂರ್ಣ ನಿತ್ಯ ವಿಜಯ ವಿಠಲರೇಯನ | ಭಕುತರೊಳಗೆ ನಲಿದು ಭವ
ಉತ್ತರಿಸುವದು || ೨ ||

ರೂಪಕತಾಳ

ತನುರೂಪಹದಲ್ಲಿ ಹಿಂಕಾರ ಪದ್ಧುವ್ವು | ನನು ಕಾಣೋ ತ್ವಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ
ಪ್ರಸ್ಥಾಪನಾಮಕ | ಅನಿರುದ್ಧ ರಾಮನು ಚರ್ಮದಿ ಸಂಕರು | ಪಣನೆಂಬ ಪ್ರತಿಹಾರ
ನಾಮಕ ಶ್ರೀಪತಿ | ಗುಣನಿಧಿ ಉದ್ಧೀಧ ನಾಮಕ ವಾಸುದೇ | ವನು ವರಾಹಾಮೂರ್ತಿಗಳು
ಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಉಂಟು | ನೆನಿಸು ಶಾಂತಿ ಸಂವಿದ ನಿಧನ ನಾಮಕ ನಾರಾ | ಯಣ ದ್ವಯ
ರೂಪಗಳು ಶೋಣಿತದಲ್ಲಿ ವಾಸ | ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿವಾದ್ಯ ವಷಟ್ಕಾರನಾಮಕನು ಷ |
ದ್ವುಣನೆಂಬೊ ಎರಡನ್ನು ಮೇದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿ | ಘನಶೋಕ ಹರ ಸಾರನೆಂಬೊದಾದಿ
ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿ ಇಪ್ಪರು ಮಜ್ಜದಲ್ಲಿ ಬಿಡದೆ ಜನನರಹಿತ ಹಂಸನಾಮಕ ಉಪೇಂ |
ದ್ರನು ಪೊಳೆವ ಅಸ್ಥಿಗಳೂಗಿದ್ದು ತಪ್ಪದೆ ಮನೋನಿಯಾಮಕನೊಡೆಯ ವಿಜಯ
ವಿಠಲರೇಯ | ಅಣುರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠ ಬಹಿರಂತರ ಭರಿತ || ೩ ||

ರಘುಪತಾಳ

ಪೇಳಲೇನು ಮುಂದೆ ಅಸ್ಥಿ ಮಜ್ಜದಲ್ಲಿ ಅಂ | ಗುಲಿ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರದ
ಎಂಭತ್ತು | ಮೇಲು ಭಗವದ್ರೂಪ ಮೂರುಕಡೆ ಇಪ್ಪದು ಹೋಲಿಕೆಯ ಬಲ್ಲವಾರು
ಬುಧರು | ಏಳು ಧಾತುಗಳೊಳಗನ್ನಮಯಾದಿಕೋಶ | ಮೇಲು ಕೆಳಗೆ ಕವಚದಂದದಿ |
ವಾಲಯವಕ್ಕು ಅದರೊಳಗೆ ತನ್ನಾಮಕ | ಶ್ರೀಲೋಲನಿಪ್ಪನು ಅಯಿದುರೂಪಾ |
ಏಳಲವಮಾಡದಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ | ನಾಲ್ಕು ಮೂರ್ತಿಗಳು ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ | ಅ
ಲಿಂಗ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅವರಕವಾಗಿದವು | ಅಲಿಸಿದರೆ ಅಂಗಿತೊಟ್ಟ ತೆರದಿ | ಪಾಲಿಸುವ
ಪ್ರತಿದಿನ ವಿಜಯ ವಿಠಲರೇಯನ | ಊಳಿಗವನು ಮಾಡೆ ಉದ್ಧಾರನಾಗುವಾ || ೪ ||

ತ್ರಿವಿಡಿತಾಳ

ಹದಿನಾರು ಕೂಡಿದ ಅನಾದಿ ಲಿಂಗದೇಹ | ಇದು ಉಂಟು ಕವಚದಂದದಿ

